

Agroresursu un
ekonomikas
institūts

Atskaite

Programma zivsaimniecības attīstībai (PZA)

2021-2027

Pētījums nepārtrauktās novērtēšanas sistēmas ietvaros

**Situācijas sākotnējais novērtējums
zivsaimniecības nozarē un piekrastē, uzsākot
PZA ieviešanu**

Gala ziņojumu iesniedza :

.....
Elita Benga

AREI EPC Lauku attīstības novērtēšanas daļas vadītāja

2023.gads

Saturs

KOPSAVILKUMS	4
LIETOTIE SAĪSINĀJUMI	5
1. PĒTĪJUMA MĒRĶIS	6
2. IZMANTOTIE DATI UN PIELIETOTĀS METODEDES	7
3. DATU ANALĪZE.....	8
3.1. Zivsaimniecības sektoru un piekrastes teritoriju faktiskās situācijas novērtējums.....	8
3.1.1 Zvejniecība	8
3.1.2 Akvakultūra	16
3.1.3 Zivju apstrāde	19
3.1.4 Piekrastes teritorijas.....	23
3.2. Saikne starp PZA prioritāšu vajadzībām, mērķiem, ieguldījumiem, darbībām un rezultātu rādītājiem	28
3.2.1 1. prioritāte	28
3.2.2 2. prioritāte	31
3.2.3 3. prioritāte	34
3.2.4 PZA neiekļautās ZRP prioritātes un vajadzības	36
3.3. Papildus rādītāji PZA prioritāšu vajadzību apmierināšanas pakāpes noteikšanai	36
3.3.1 1. prioritāte	37
3.3.2 2. prioritāte	38
3.3.3 3. prioritāte	39
3.4. Sektoru ekonomiskais sniegums iepriekšējā periodā	42
3.4.1 Ekonomisko sniegumu raksturojošo rādītāju izvēle	42
3.4.2 Zvejniecība	42
3.4.3 Akvakultūra	44
3.4.4 Zivju apstrāde	46
3.4.5 Zivsaimniecības nozares problēmas un to risinājumi.....	48
4. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI.....	50
4.1. Secinājumi	50
4.2. Ieteikumi	51
5. PIELIKUMI.....	53
5.1.1 1.Pielikums.....	53
5.1.2 2. Pielikums. 3. prioritātes rādītāji novērtēšanai.....	53
<i>Rādītāji, kas balstās PZA noteiktajās vajadzībās.....</i>	<i>53</i>

<i>EK rādītāji LEADER/SVVA vērtēšanai</i>	<i>53</i>
<i>Rādītāji, kas balstās īstenošanas veidā</i>	<i>54</i>

KOPSAVILKUMS

Ņemot vērā PZA ieteiverto informāciju, sniegta zivsaimniecības sektoru un piekrastes teritoriju sociāli ekonomiskās situācijas izvērtējums atbilstoši ZRP iekļautajam situācijas aprakstam, tādejādi fiksējot sākumstāvokli nozarē uzsākoties jaunajam plānošanas periodam.

Veikta kvantitatīvās un kvalitatīvās informācijas analīze, lai novērtētu sociāli - ekonomiskās situācijas izmaiņas zivsaimniecības sektoros un piekrastes teritorijās. Aprēķinos izmantota informācija no dažādām datu bāzēm un iepriekš veiktās aptaujas informāciju. Novērtēta ZRP ietekme uz sociāli - ekonomisko rādītāju izmaiņām, salīdzinot atbalsta saņēmēju un nesaņēmēju grupas. Par pamatu ekonomiskajiem aprēķiniem ņemti vērā VID dati par 200 uzņēmējiem. Nozari kopumā raksturo trīs sektori.

Zvejniecībā vērojama kuģu jaudas pieaugoša tendence, kas galvenokārt saistīta ar kuģiem tāljūras zvejai, turklāt palielinās arī darba ražīgums un energoefektivitāte. Tomēr šis pieaugums kopā ar flotes novecošanu rada izaicinājumus sasniegt vides mērķus. Nozvejas apjomi Baltijas jūrā ir stabili. COVID-19 un Ukrainas karš ir ietekmējuši zvejniecību, it īpaši mazos zvejniekus.

Akvakultūra, lai arī mazāk nozīmīga, pieredz produktivitātes pieaugumu, samazinot nodarbinātību, taču audzēto zivju apjoms vēl ir mazs salīdzinājumā ar nozveju. COVID-19 un Ukrainas karš ietekmējis sektoru, strauji pieaugot barības cenām.

Zivju apstrāde ir nozīmīgākais zivsaimniecības nozares sektors, un tās bruto pievienotā vērtība pārsniedz 50% no kopējās zivsaimniecības nozares bruto pievienotās vērtības. Zivju apstrādes sektorā palielinās produktivitāte, samazinoties nodarbināto skaitam. Darba atalgojuma konkurētspēja sektorā ir zema, tomēr tā pieaug. COVID-19 un Ukrainas karš ietekmējis sektoru, īpaši piegādes ķēdes un cenas.

Piekrastes teritorijas sniedz vairāk nekā 10% no valsts apdzīvotības un nodrošina gandrīz pusi no zivsaimniecības nodarbinātības. Piekrastes novadu iekšzemes teritorijās situācija ir nelabvēlīgāka salīdzinājumā ar piekrastes teritorijām, kas ir vairāk orientētas uz zvejniecību un zivju apstrādi.

Noteikta Zivsaimniecības un akvakultūras uzraudzības, novērtēšanas un vietējā atbalsta tīkla ziņojumā iekļauto konteksta un rezultāta rādītāju piemērotība PZA sniegtā atbalsta ietekmes novērtējumam atbilstoši PZA noteiktajām vajadzībām un mērķiem saistībā ar izvēlētajām darbībām, sniedzot ieteikumus papildus rādītāju iekļaušanai novērtējuma ziņojumos. Sniegti priekšlikumi izvēlēto PZA darbību rezultativitātes un lietderības paaugstināšanai.

Atskaiti sagatavoja Agroresursu un ekonomikas institūta (AREI) Bioekonomikas nodaļas Lauku attīstības novērtēšanas daļas (LAND) pētnieki: PhD J.Hāzners Dr.oec. A.Vēveris, Dr.geogr. A.Pužulis, un projekta vadītāja Mg.ing. E.Benga.

LIETOTIE SAĪSINĀJUMI

AREI	Agroresursu un ekonomikas institūts
CSP	Centrālā Statistikas pārvalde
EK	Eiropas Komisija
EP	Eiropas Padome
ERAF	Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības fonds
ES	Eiropas Savienība
Eurostat	ES statistikas birojs
FAMENET	Zivsaimniecības un akvakultūras uzraudzības, novērtēšanas un vietējā atbalsta tīkls
INTERREG	Starpreģionālās sadarbības programma
LAND	AREI Lauku attīstības novērtēšanas daļa
Lursoft	Latvijas Republikas Uzņēmumu Reģistra informācijas atkalizmantotājs
PZA	Programma zivsaimniecības attīstībai 2021.-2027.gadam
STECF	EK zivsaimniecības zinātniskā, tehniskā un ekonomiskā komiteja
VID	Valsts Ieņēmumu dienests
ZM LAD	Zemkopības ministrijas Lauku atbalsta dienests
ZRP	Rīcības programma Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda atbalsta ieviešanai Latvijā 2014. - 2020. gadam

1. PĒTĪJUMA MĒRĶIS

Pētījuma mērķis ir situācijas sākumstāvokļa novērtējums pirms PZA 2021-2027 ieviešanas, ņemot vērā globālās izmaiņas kopš programmas sagatavošanas un esošos izaicinājumus nākotnē.

Mērķa sasniegšanai ir izvirzīti sekojoši darba uzdevumi:

1 Zivsaimniecības sektoru un piekrastes teritoriju faktiskās situācijas novērtējums.

Apkopota informācija par zivsaimniecības sektorus un piekrastes teritorijas raksturojošajiem sociāli ekonomiskajiem rādītājiem, apskatot arī PZA norādītos rādītājus visiem mērķiem (skat. 1.Pielikumu). Eiropas Komisijas (EK) Zivsaimniecības un akvakultūras uzraudzības, novērtēšanas un vietējā atbalsta tīkla (FAMENET) darba dokumenta 2022. gada aprīļa beigu varianta¹ izskatīšana par kopējiem konteksta, rezultāta un iznākuma rādītājiem. Konteksta rādītāju izvēle situācijas raksturošanai. ZRP un PZA atbalsta jomu un mērķu salīdzinājums, ņemot vērā programmas iepriekšējos periodos sniegto atbalstu visiem programmās paredzētajiem mērķiem ar izvēlētajām intervencēm/darbībām.

2. Esošās situācijas stāvokļa izmaiņu novērtējums.

Nepieciešamo konteksta un rezultāta rādītāju izvērtēšana (pēc nepieciešamības, ņemot vērā izvēlētos mērķus un intervences, FAMENET darba dokumenta 2022. gada aprīļa beigu variantu un pieejamos datus par nozari un piekrasti). Kvantitatīvās un kvalitatīvās informācijas (iepriekš veikto aptauju rezultāti) salīdzinājums, lai novērtētu izmaiņas nozarē un piekrastē, tajā skaitā zivsaimniecības nozares izturētspējas anketēšanas rezultātu integrēšana. Atšķirības izmaiņās atbalsta saņēmēju un nesaņēmēju grupās (ZRP ietekmes novērtējums uz nozari un katru sektoru pēc VID datiem). Atkarībā no pieejamajiem datiem paredzami apakšpunkti atsevišķi par katru sektoru un situāciju piekrastē, lai iegūtu situācijas sākumstāvokļa novērtējumu, aprobētu metodes, ņemot vērā datu pieejamību, un turpmāk varētu novērtēt izvēlēto intervenču/darbību rezultativitāti un lietderību.

3.Secinājumu un ieteikumu sagatavošana

Secinājumi par situācijas izmaiņām zivsaimniecības sektoros un piekrastes teritorijās ņemot vērā ZRP atbalstu, izmaiņām situācijā nozarē, globālās izmaiņas - karš Ukrainā, COVID ietekme. Ieteikumi saistībā ar iespējamo PZA atbalstu (vai un kādas nepieciešamas izmaiņas sasniedzamo rādītāju izvēlē, to vērtībās, izvēlētajās darbībās), ņemot vērā esošās situācijas novērtējumu un krīzes apstākļus.

¹ FAMENET Support Unit CT5.1. Working paper EMFAF MEF 2021-2027. Final April 2022

2. IZMANTOTIE DATI UN PIELIETOTĀS METODEDES

Pētījumā izmantotie dati

Pētījumā tiek izmantoti CSP, Lursoft, VID, ZM LAD, STECF un Eurostat dati. Sākotnējā datu pieprasījumā VID tika iekļautas visas Lursoft datu bāzē iekļautās ekonomiski aktīvās 390 zvejniecības, 126 akvakultūras un 139 pārstrādes vienības 2023. gada sākumā. Vienību ekonomiskā snieguma novērtēšanai tika izmantoti no VID saņemtie dati par tām 200 vienībām, kuras ir bijušas ekonomiski aktīvas gan 2021. gadā, gan arī 2015. gadā.

Pētījumā tiek izmantoti sekojoši CSP datubāzes dati: Pilsētu un lauku iedzīvotāju skaits reģionos, pilsētās, novados un pagastos gada sākumā (eksperimentālā statistika); Nodarbināto iedzīvotāju skaits, darbavietu skaits, radītā pievienotā un produkcijas vērtība pēc faktiskās dzīvesvietas un profesijas reģionos, novados, pilsētās, pagastos (atbilstoši robežām 2023. gada sākumā), apkaimēs un blīvi apdzīvotās teritorijās (eksperimentālā statistika); Zivju nozveja un pārējo jūras produktu ieguve pa nozvejas rajoniem (tūkst. tonnu); Iedzīvotāju skaits gada sākumā, tā izmaiņas un dabiskās kustības galvenie rādītāji reģionos, pilsētās un novados (pēc administratīvi teritoriālās reformas 2021. gadā); Uzņēmumu galvenie uzņēmējdarbības rādītāji - Darbības veids (NACE 2.red.); Strādājošo mēneša vidējā darba samaksa (eiro); Zivsaimniecības nozares (NACE 2.red. Kods 03.1.;03.2.;10.20.) Nodarbināto (ekon. akt. Uzņēmumos) teritoriālais izvietojums; Zivsaimniecības nozares (NACE 2.red. Kods 03.1.;03.2.;10.20.) rādītāji.

Nepieciešams ņemt vērā, ka CSP eksperimentālā statistika satur informāciju tikai par 2017. gadu, un pilnīgāki uz šo informāciju balstīti pētījumi varēs tikt veikti pēc šīs informācijas publicēšanas 2024. gadā par periodu no 2017. gada līdz 2022. gadam.

Nepublicētie ZM LAD dati pētījumā tiek izmantoti atbalsta un kontroles grupu veidošanā vienību ekonomiskā snieguma novērtēšanai.

Pētījumā tiek izmantoti Eurostat dati: Fishing fleet by age, length and gross tonnage [FISH_FLEET_ALT__custom_7260090].

Pētījumā tiek izmantoti STECF dati: Latvia: National fleet statistics and economic performance results. Nowcast figures for 2019 and 2020

Pētījumā pielietotās metodes

Datu analīzei tiek izmantotas analīze un naivā DiD metode.

Naivā DiD metode, jeb “Starpību starpības” dizains ir kvaziekperimentālā cēloņsakarību novērtēšanas pamatmetode. Tā atspoguļo atšķirības izvēlēto rādītāju iznākumos atbalsta un kontroles grupās periodos pirms un pēc atbalsta. Starpību, jeb “dubulto starpību” definē kā vidējo iznākuma atšķirību atbalsta grupā pirms un pēc atbalsta, no kuras atņemta vidējā iznākumu atšķirība kontroles grupā pirms un pēc atbalsta, tādējādi metodi var raksturot kā “starpību starpību”.

3. DATU ANALĪZE

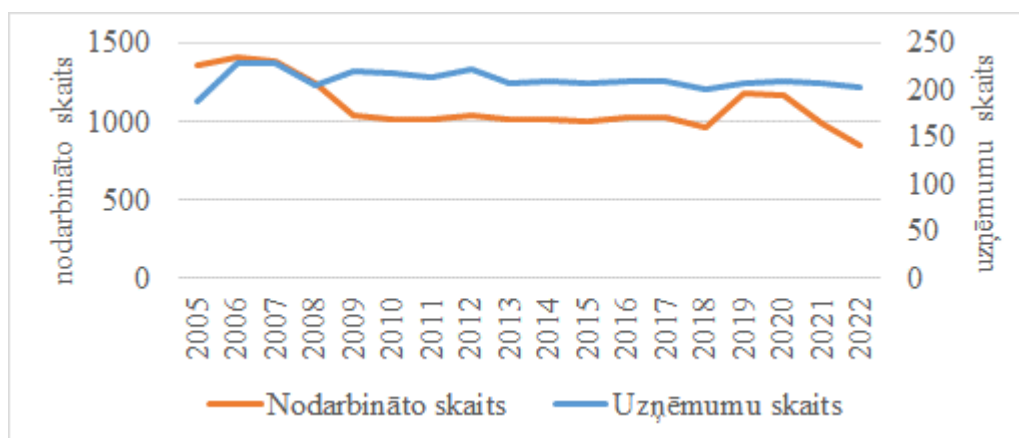
3.1. Zivsaimniecības sektoru un piekrastes teritoriju faktiskās situācijas novērtējums

Šajā nodaļā tiek raksturota sociāli-ekonomiskā situācija PZA subjektos - trīs zivsaimniecības sektoros un piekrastes teritorijās. Katrā no sektoriem tiek analizēti gan līdzīgi rādītāji, tādējādi iegūstot iespēju salīdzināt zivsaimniecības sektoru sniegumu, gan arī tikai un vienīgi atsevišķu sektoru raksturojoši atšķirīgi rādītāji.

3.1.1 Zvejniecība

Zvejniecība ir nozīmīgākais zivsaimniecības sektors, kurā ir vislielākais uzņēmumu skaits zivsaimniecībā. Zvejniecības īpatsvars zivsaimniecības kopējā pievienotajā vērtībā 2021. gadā (2023.gada beigās jaunāki dati nav pieejami) sasniedza 42%.

Ekonomiski aktīvo zvejniecības uzņēmumu skaits un zvejniecībā nodarbināto skaits norādīts attēls 1.

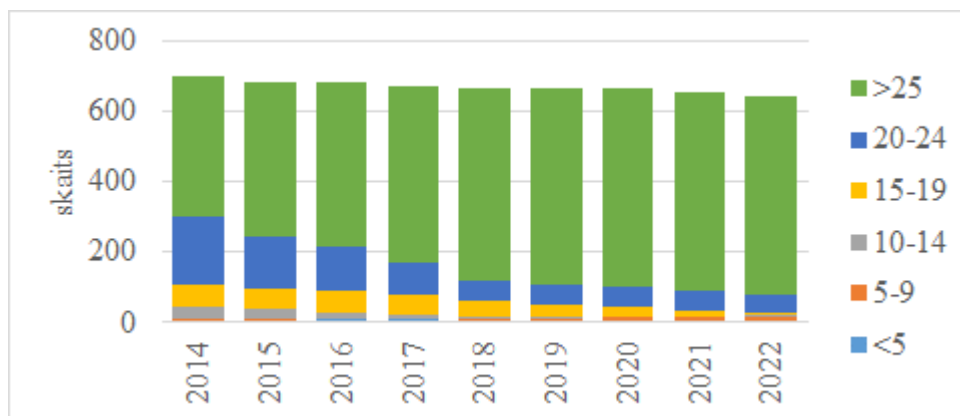
attēls 1. Ekonomiski aktīvo zvejniecības uzņēmumu un zvejniecībā nodarbināto skaits, 2005-2021

Avots: CSP

Uzņēmumu skaits ir samērā stabils. Vidējais nodarbināto skaits vienā uzņēmumā samazinājies no 7.2 2005. gadā līdz 4.2 2022. gadā. Tādējādi ir iespējams apgalvot, ka uzņēmumu lielums kopumā samazinās.

Latvijas zvejas flotes kuģu kopskaits 2022. gadā salīdzinājumā ar 2014. gadu samazinājies no 700 līdz 643.

Latvijas zvejas flotes kuģu sadalījums kuģu vecuma grupās norādīts attēls 3.

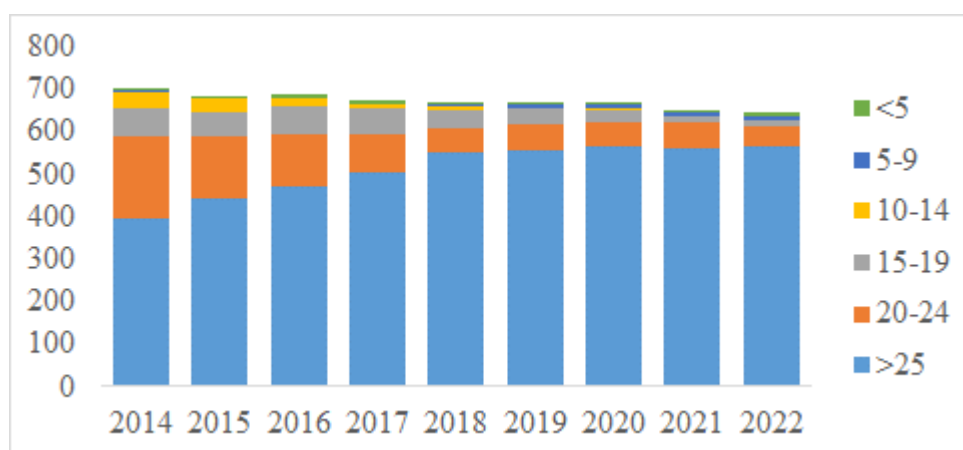
attēls 2. Latvijas zvejas flotes kuģu sadalījums vecuma grupās, %, 2014-2022

Avots: Eurostat

Kuģu kopskaitam samazinoties, par 25 gadiem vecāku kuģu īpatsvars pastāvīgi palielinājies no 56% 2014. gadā līdz 88% 2022. gadā. Tādējādi ir iespējams apgalvot, ka *flote kopumā noveco*.

Latvijas zvejas flotes raksturojumu ir iespējams veikt, izdalot Baltijas jūrā un Rīgas līcī zvejojošajos kuģos un Atlantijā (tālējūrā) zvejojošajos kuģos.

Baltijas jūras un Rīgas līča zvejas flotes kuģu sadalījums kuģu vecuma grupās norādīts attēls 3.

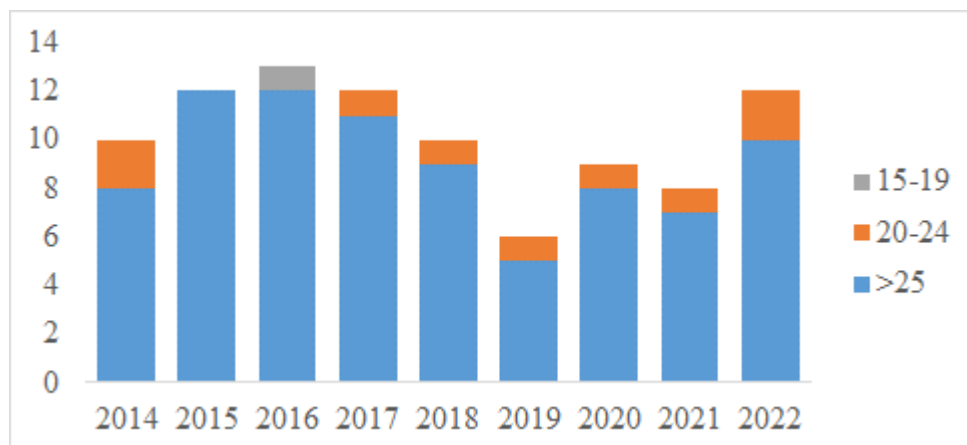

attēls 3. Baltijas jūras un Rīgas līča zvejas flotes kuģu sadalījums vecuma grupās, %, 2014-2022

Avots: Eurostat

Kuģu skaitam samazinoties, par 25 gadiem vecāku kuģu skaits no 395 kuģiem 2014. gadā palielinājies par 46% līdz 563 kuģiem 2022. gadā. Samazinājums ir noticis arī trīs kuģu vecuma grupās no 10 gadiem līdz 24 gadiem. Par deviņiem gadiem jaunāku kuģu skaits periodā palielinājies divas reizes, lai šo kuģu īpatsvars kuģu kopskaitā ir neliels. Tādējādi ir iespējams secināt, ka *flote noveco*.

Tālējūras zvejas flotes kuģu sadalījums kuģu vecuma grupās norādīts attēls 4.

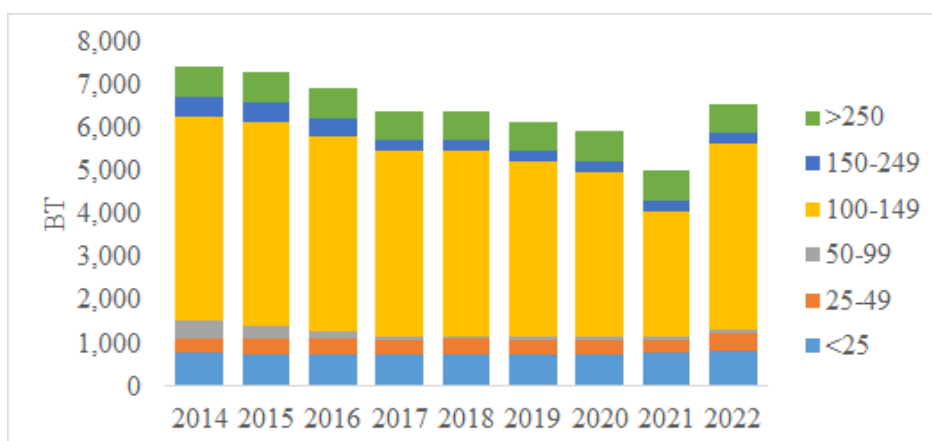

attēls 4. Tāljūras zvejas flotes kuģu sadalījums vecuma grupās, %, 2014-2022

Avots: Eurostat

Tāljūras zvejas flotē kopš 2017. gada nav par 20 gadiem jaunāku kuģu. Tādējādi ir iespējams secināt, ka *flote neatjaunojas*.

Kopējā *bruto tonnāža* ievērojami palielinājusies no 19 535 BT 2014. gadā līdz 33 267 BT 2022. gadā. Baltijas jūras un Rīgas līča zvejas flotes kuģu bruto tonnāžas sadalījums kuģu bruto tonnāžas grupās norādīts attēls 5.

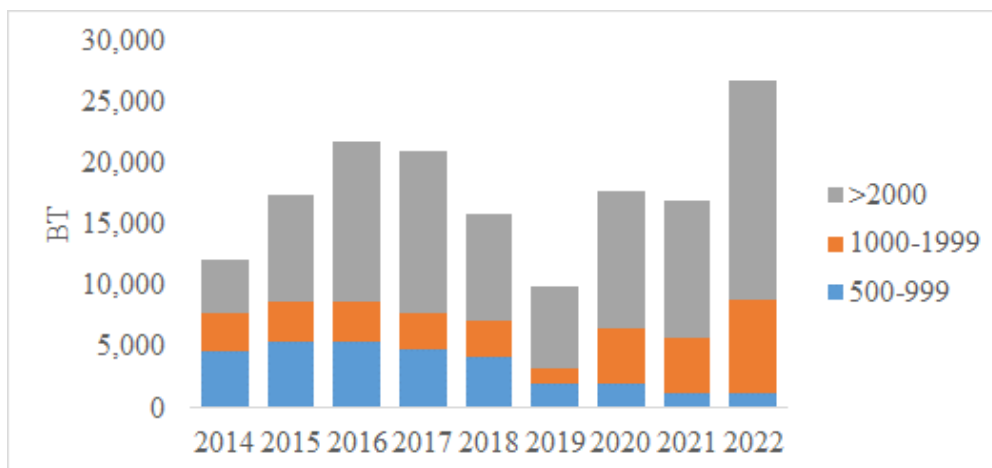

attēls 5. Baltijas jūras un Rīgas līča zvejas flotes bruto tonnāžas sadalījums bruto tonnāžas grupās, BT, 2014-2022

Avots: Eurostat

Abās mazākās bruto tonnāžas grupu kuģu skaits periodā no 2014. gada līdz 2022. gadam palielinājies attiecīgi par 7% un 11%. Grupā ar bruto tonnāžu virs 250 BT kuģu skaits nav mainījies. Turpretī visās pārējās bruto tonnāžas grupās kuģu skaits samazinājies. Īpaši izteikts samazinājums par 79% ir noticis grupā ar bruto tonnāžu no 50 BT līdz 99 BT. Tādējādi secināms, ka *Baltijas jūras un Rīgas līča flotē notiek kuģu ietilpības izmaiņas, palielinoties mazākas tonnāžas kuģu tonnāžai, samazinoties vidējas tonnāžas kuģu tonnāžai un nemainoties lielākas tonnāžas kuģu tonnāžai*.

Tāljūras zvejas flotes kuģu bruto tonnāžas sadalījums kuģu bruto tonnāžas grupās norādīts attēls 6.

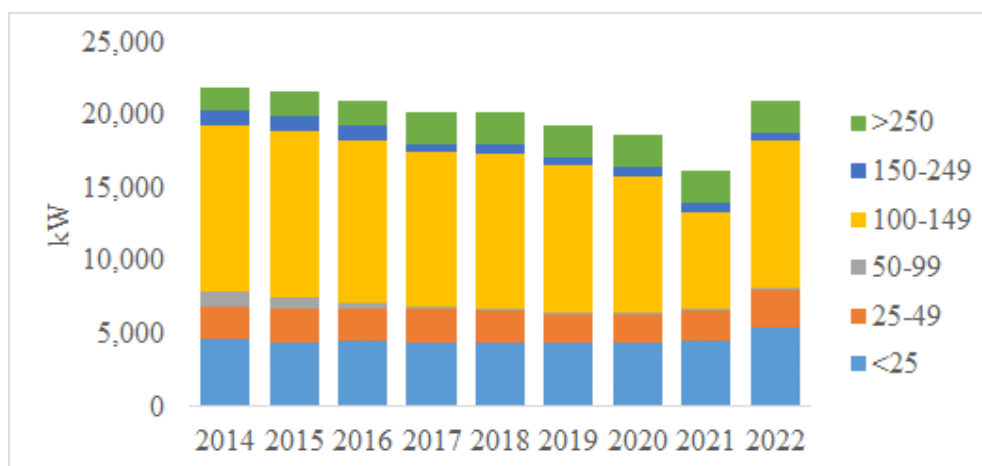

attēls 6. Tāljūras zvejas flotes bruto tonnāžas sadalījums tonnāžas grupās, BT, 2014-2022

Avots: Eurostat

Lielākās bruto tonnāžas grupas kuģu bruto tonnāža periodā no 2014. gada līdz 2022. gadam palielinājusies trīs reizes, bet vidējās bruto tonnāžas grupā pieaugums pārsniedz divas reizes. Turpretī grupā ar bruto tonnāžu līdz 999 BT noticis gandrīz četrkārtīgs samazinājums. Tādējādi ir iespējams secināt, ka *tāljūras zvejas flotē notiek kuģu ietilpības koncentrācija, palielinoties lielākas un vidējas tonnāžas kuģu tonnāžai un samazinoties mazākas tonnāžas kuģu tonnāžai.*

Kopējā jauda ievērojami palielinājusies no 37 412 kW līdz 55 772 kW. Baltijas jūras un Rīgas līča zvejas flotes kuģu jaudas sadalījums kuģu bruto tonnāžas grupās norādīts attēls 7.

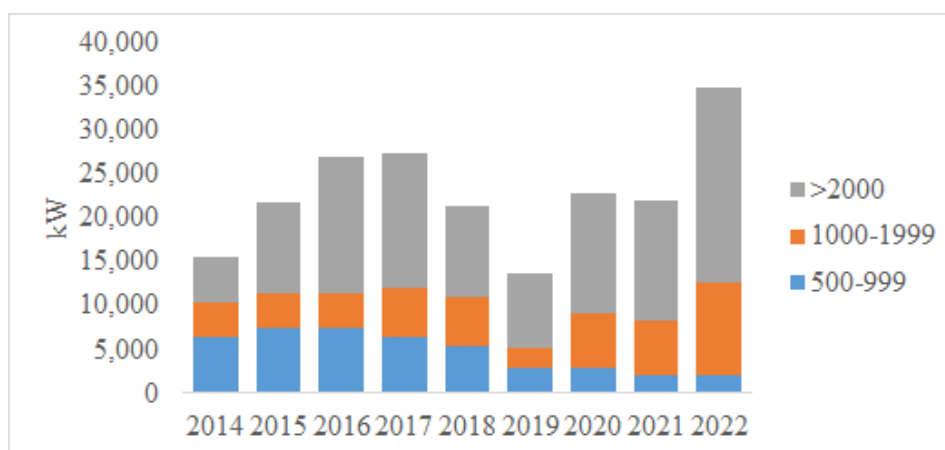

attēls 7. Baltijas jūras un Rīgas līča zvejas flotes jaudas sadalījums tonnāžas grupās, kW, 2014-2022

Avots: Eurostat

Abās mazākās bruto tonnāžas grupās periodā no 2014. gada līdz 2022. gadam jaudas palielinājušās par 16%. Par trešdaļu palielinājušās lielākās bruto tonnāžas grupas jaudas. Turpretī vidējās tonnāžas grupas jaudas samazinājušās. Īpaši izteikts samazinājums par 84% noticis grupā ar tonnāžu no 50 BT līdz 99 BT. Tādējādi ir iespējams secināt, ka *flotē notiek kuģu jaudas polarizācija, palielinoties mazākas un lielākas tonnāžas kuģu jaudām, bet samazinoties vidējas tonnāžas kuģu jaudām.*

Tāljūras zvejas flotes kuģu sadalījums kuģu bruto tonnāžas grupās norādīts attēls 8.

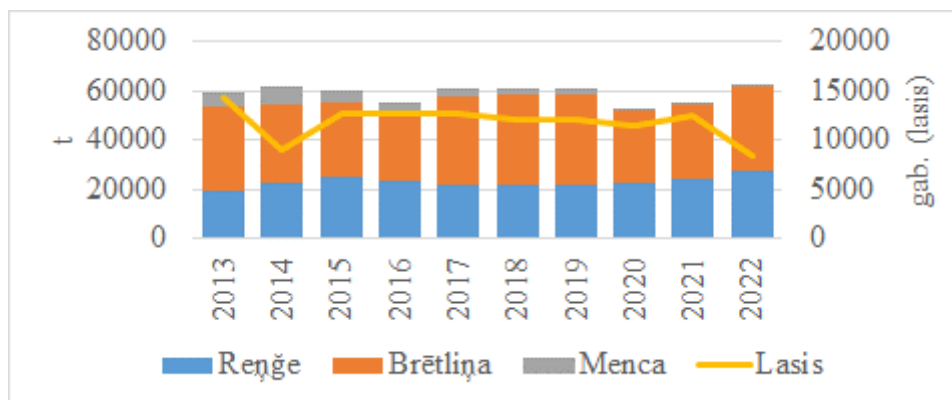

attēls 8. Baltijas jūras un Rīgas līča zvejas flotes jaudas sadalījums bruto tonnāžas grupās, kW, 2014-2022

Avots: Eurostat

Abās lielākajās bruto tonnāžas grupās periodā no 2014. gada līdz 2022. gadam jaudas palielinājušās. Lielākās bruto tonnāžas grupas jaudas palielinājušās trīs reizes. Turpretī mazākas tonnāžas grupas jaudas samazinājušās trīs reizes. Tas norāda, ka flotē notiek kuģu jaudas koncentrācija, palielinoties lielākas un vidējas tonnāžas kuģu jaudām, bet samazinoties mazākas tonnāžas kuģu jaudām.

Latvijas nozvejas kvotas Baltijā un Rīgas līcī kopumā ir stabilas (attēls 9).

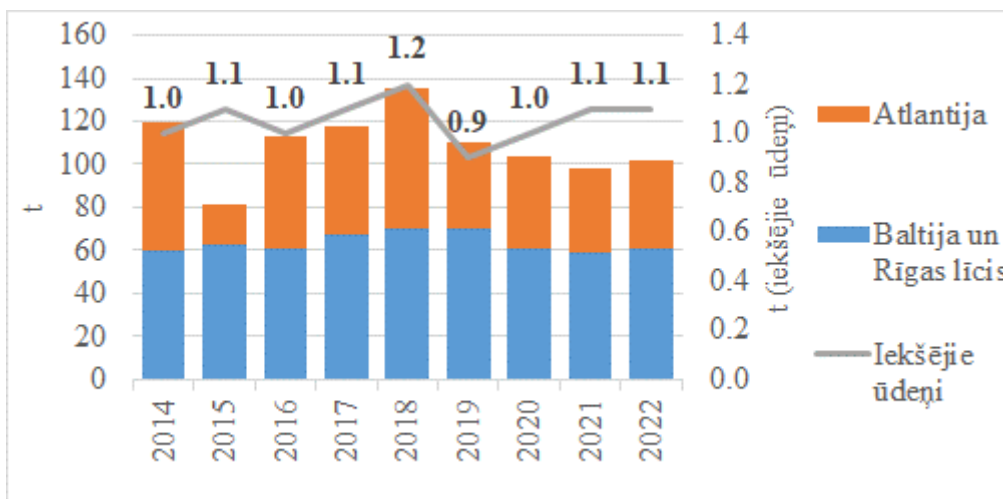

attēls 9. Latvijas nozvejas kvotas Baltijā un Rīgas līcī, 2013-2022

Avots: EP

Nozvejas kvotas reņģei, brētliņai un mencai svara izteiksmē 2022. gadā salīdzinājumā ar 2013. gadu nedaudz palielinājušās no 59 522t līdz 62 083t. Turpretī laša nozvejas kvotas samazinājušās no 14 335gab. līdz 8 411gab. Mencu nozvejas kvotas 2022. gadā ir tikušas samazinātas līdz nenozīmīgiem apjomiem, turklāt 2023. gadā kvotas ietvaros ir atļauta vienīgi piezveja. Tādējādi ir iespējams secināt, ka *Latvijas nozvejas kvotas kopumā nesamazinās*.

Latvijas kopējā nozveja 2022. gadā salīdzinājumā ar 2014. gadu ievērojami samazinājusies no 120.3 tūkst. t līdz 103.3 tūkst. t (attēls 10).

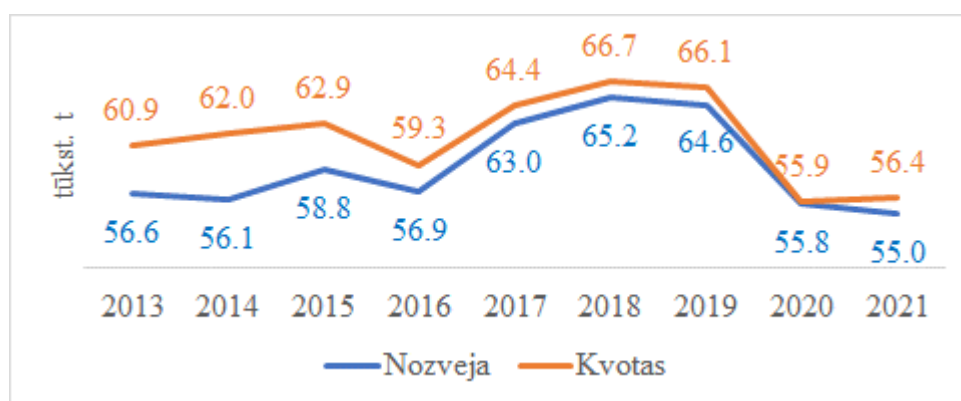

attēls 10. Latvijas kopējā nozveja, tūkstoši t, 2014-2022

Avots: CSP

Iekšējo ūdeņu nozveja ir nenozīmīga. Pēdējo četru gadu laikā Baltijas un Rīgas līča nozveja, kā arī Atlantijas nozveja nav ievērojami mainījusies.

Latvijas Baltijas un Rīgas līča nozvejas atbilstība kvotām norādīta attēls 11.

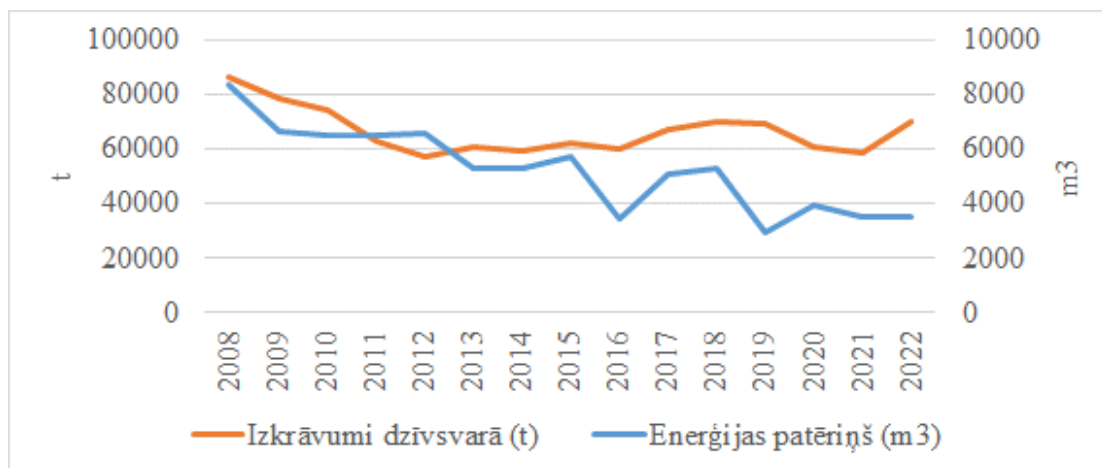

attēls 11. Latvijas Baltijas un Rīgas līča nozveja un nozvejas kvotas, tūkstoši t, 2012-2022

Avots: EP, CSP

Nozvejas apjomi norādīti tikai kvotētājām zivju sugām - reņģei, brētliņai, mencai un lasim. Sākotnēji EP apstiprināto kvotu vērtības gada beigās tiek mainītas atbilstoši kvotu apmaiņai un/ vai pārnesei. Nozvejas apjomos tiek ieskaitīti gan nozveja aiz piekrastes ūdeņiem, gan piekrastes zveja. Periodā no 2013. gada līdz 2022. gadam nozvejas kvotas nav tikušas pārsniegtas.

Ņemot vērā PZA identificēto vajadzību Klimata pārmaiņu mazināšana, kā arī atjaunojamās enerģijas izmantošanas un efektivitātes palielināšana un citas ilgtspējīgas darbības atbilstoši Zaļā kursa mērķim, palielinās enerģijas patēriņu raksturojošu rādītāju nozīmīgums. Zvejas flotes izkrāvumi un enerģijas patēriņš norādīti attēls 12.

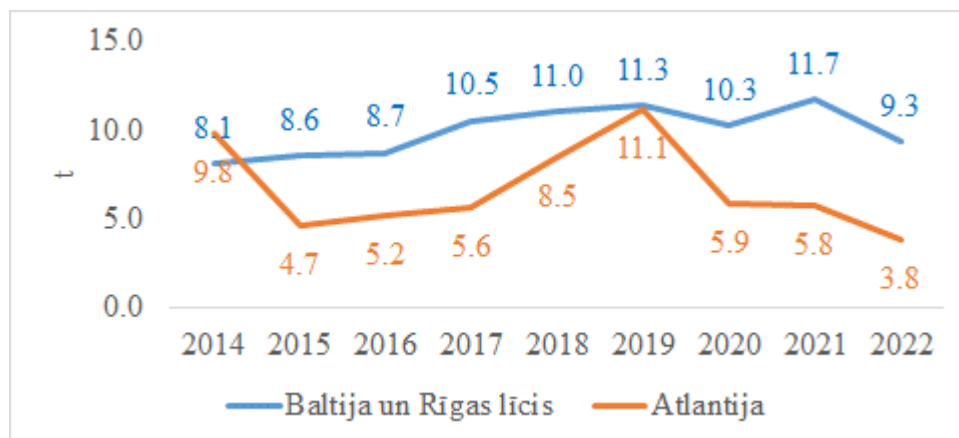

attēls 12. Latvijas zvejas flotes izkrāvumi, t un enerģijas patēriņš, m³, 2008-2022

Avots: STECF

Pēdējo gadu laikā enerģijas patēriņš uz izkrāvumu vienību samazinās. Tādējādi ir iespējams apgalvot, ka *flotes energoefektivitāte palielinās*. Dati uzrāda enerģijas patēriņa samazinājumu, bet, lai noteiktu iemeslu samazinājumam, nepieciešama plašāka izpēte par konkrētajiem iemesliem. Kā viens no tiem varētu būt energoefektīvāku dzinēju iegāde.

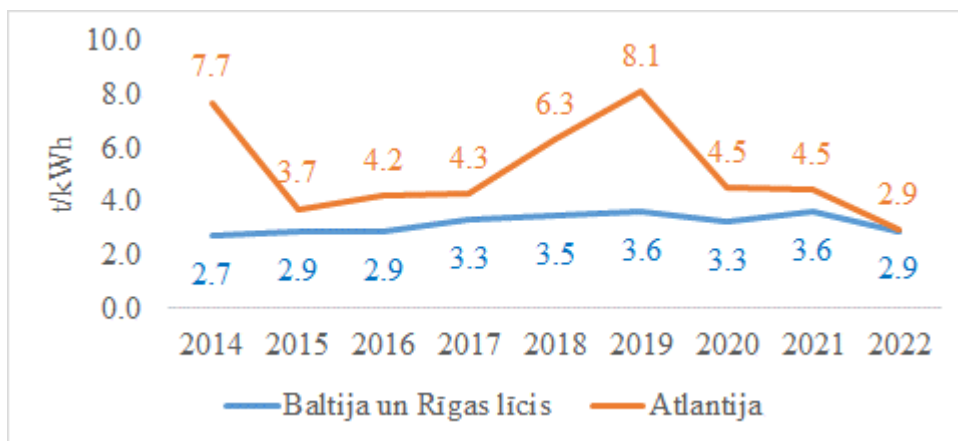
Nozveju Baltijas jūrā un Rīgas līcī ir iespējams attiecināt uz kuģiem, kuru tonnāža nepārsniedz 500 BT vienības, lielākas tonnāžas kuģus saistot ar nozveju Atlantijā. Kopējās nozvejas sadalījuma attiecība pret atbilstošo zvejas flotes tonnāžu norādīta attēls 13.

attēls 13. Latvijas kopējās nozvejas sadalījuma attiecība pret zvejas flotes kopējo bruto tonnāžu, t/BT, 2014-2022

Avots: CSP, Eurostat

Baltijas jūrā un Rīgas līcī nozveja uz tonnāžas vienību pastāvīgi palielinājusies līdz 2019. gadam. Turpretī nozveja uz tonnāžas vienību Atlantijā pēc augstākās vērtības 11.1 t/BT sasniegšanas 2019. gadā ievērojami samazinājusies līdz 3.8 t/BT 2022. gadā. Tādējādi ir iespējams secināt, ka *Baltijas jūras un Rīgas līcī zvejojošo kuģu tonnāža ir sabalansēta, turpretī tāljūras flotei ir vērojams ietilpības pārpalikums*. Līdzīga situācija ir saistībā ar nozveju uz jaudas vienību (attēls 14).

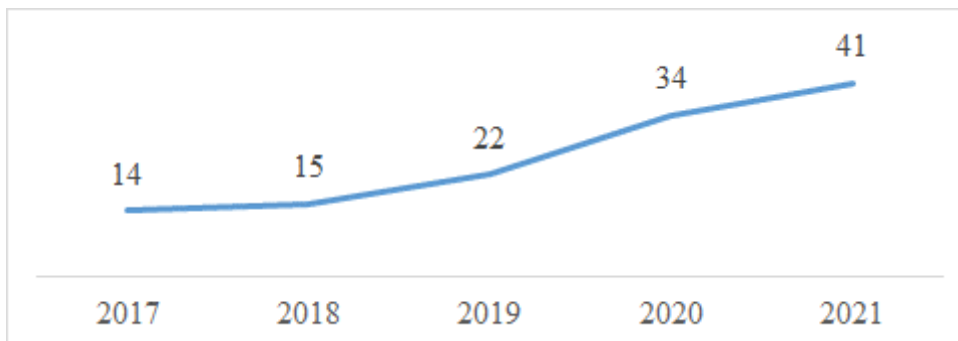
attēls 14. Latvijas kopējās nozvejas sadalījuma attiecība pret zvejas flotes kopējo jaudu, t/kWh, 2014-2022

Avots: CSP, Eurostat

Baltijas jūrā un Rīgas līcī nozveja uz jaudas vienību pastāvīgi palielinājusies līdz 2019. gadam. Turpretī nozveja uz tonnāžas vienību Atlantijā pēc augstākās vērtības 8.1 t/kWh sasniegšanas 2019. gadā ievērojami samazinājusies līdz 2.9 t/kWh 2022. gadā. Tādējādi ir iespējams apgalvot, ka *Baltijas jūras un Rīgas līcī zvejojošo kuģu jaudas ir sabalansētas, turpretī tālējūras flotei ir vērojams jaudu pārpalikums.*

Kopējā bruto pievienotā vērtība zvejniecībā pastāvīgi palielinājusies no 7.8 milj. EUR 2014. gadā līdz 11.4 milj. EUR 2022. gadā.

Bruto pievienotā vērtība uz vienu nodarbināto palielinājusies no 13.9 tūkst. EUR 2017. gadā līdz 40.5 tūkst. EUR 2021. gadā (attēls 15).

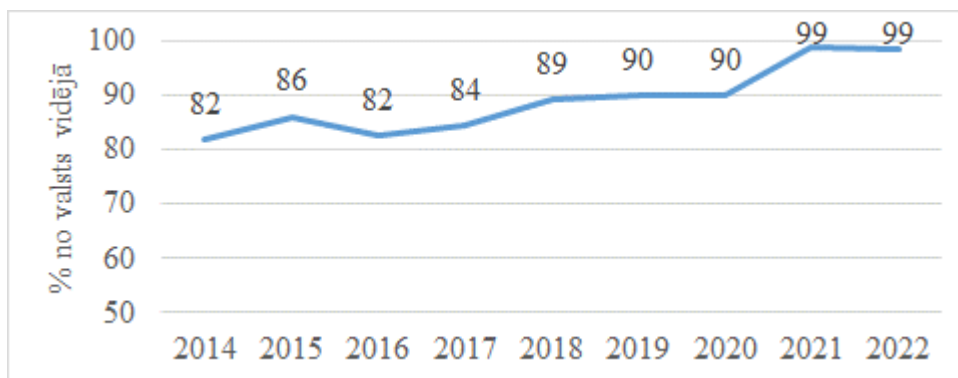

attēls 15. Bruto pievienotā vērtība uz vienu nodarbināto zvejniecībā, tūkst. EUR, 2014-2022

Avots: STECF

Tādējādi ir iespējams secināt, ka *darba ražīgums zvejniecībā pieaug.*

Vidējā bruto darba alga zvejniecībā procentos no vidējās bruto darba algas valstī norādīta attēls 16.

attēls 16. Vidējā bruto darba alga zvejniecībā procentos no vidējās darba algas valstī, 2014-2021

Avots: CSP

Vidējā bruto darba alga zvejniecībā palielinājusies no 626 EUR 2014. gadā līdz 1353 EUR 2022. gadā, tuvojoties valsts vidējam līmenim. Zvejniecības algu attiecība pret vidējo bruto darba algu valstī kopš 2018. gada palielinās. Ja 2014. gadā alga zvejniecībā sasniedza tikai 82% no vidējā valsts līmeņa, tad 2022. gadā šis rādītājs sasniedza jau 99%. Tādējādi ir iespējams secināt, ka *zvejniecības sektorā ir samērā augsta un pieaugoša darba algu konkurētspēja.*

Situāciju nozarē ietekmē COVID19 un Ukrainas karš. COVID19 gadījumā mazākiem zvejas uzņēmumiem ir bijušas lielākas grūtības, īpaši ar zivju produkcijas realizāciju, jo bija ierobežotas tirdzniecības vietas, ēdināšanas uzņēmumi bija slēgti. Uzņēmumi, kuri aptver vairākas nozares (zveja, uzglabāšana, apstrāde, realizācija) vieglāk pārcieta COVID19. Kara ietekmē ir cēlušās enerģijas un gāzes cenas. Zvejniecības sektorā galvenie stresori ir administratīvās prasības, zivju resursu trūkums, resursu cenu pieaugums.

Zvejniecībā pēdējos gados visbiežāk investēts šādās rīcībās: pamatlīdzekļos, darba apstākļu uzlabošanā, cenu celšanā. Maz ir ieguldījumi viedajās tehnoloģijās, sociālajā uzņēmējdarbībā, produktu klāsta optimizācijā, klimata pārmaiņu mazināšanā.

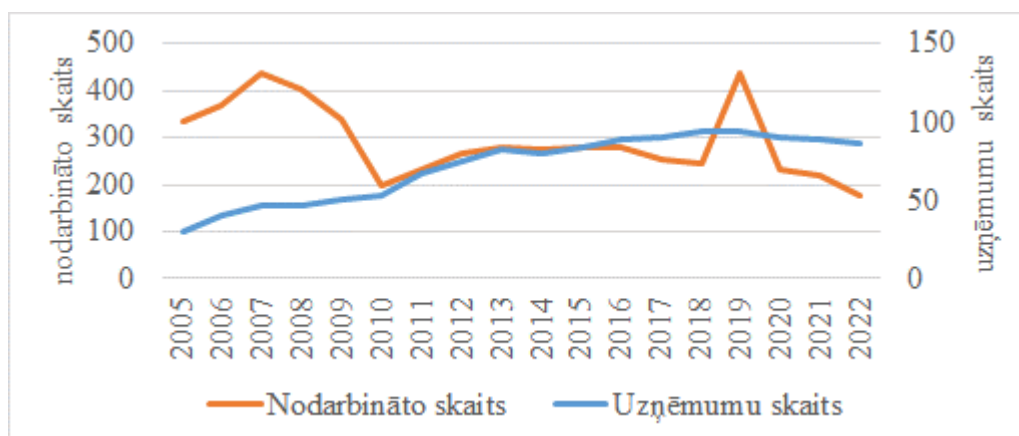
Kopsavilkums

Kuģu kopējā jauda, neraugoties uz flotes novecošanos, palielinās, galvenokārt uz lielākas jaudas un tonnāžas kuģu rēķina, kas zvejo tāljūrā, darba ražīgums pieaug, un energoefektivitāte paaugstinās. Kuģu kopējās jaudas palielināšanās kombinācijā ar flotes novecošanos mazina vides un klimata mērķu sasniegšanas iespējas. Kopējie nozvejas apjomi ir caurmērā stabili, lai gan Atlantijā zvejošajai flotei ir ievērojami jaudas pārpalikumi. Zvejniecības sektora darba atalgojuma līmenis ir relatīvi augsts ar tendenci pieaugt. Sektoru ir ietekmējuši COVID19 un Ukrainas karš un ar to saistītās sekas, īpaši mazos zvejniekus.

3.1.2 Akvakultūra

Akvakultūras īpatsvars zivsaimniecības kopējā pievienotajā vērtībā nepārsniedz 5%, tomēr akvakultūra kā zivju resursu nodrošinātāja ir svarīgs nozares sektors, kura nozīmīgumu nosaka zivju resursu trūkums okeānos un jūrās (dabīgās ūdenstilpēs). Akvakultūras nozīmei zivju resursu ieguvē ir tendence palielināties, sakarā ar to, ka zvejniecību arvien vairāk ierobežo kvotas. Šī iemesla dēļ akvakultūras attīstības veicināšanai ZRP un PZA ir paredzēts salīdzinoši nozīmīgs atbalsts.

Ekonomiski aktīvo akvakultūras uzņēmumu skaits un akvakultūrā nodarbināto skaits norādīts attēls 17.

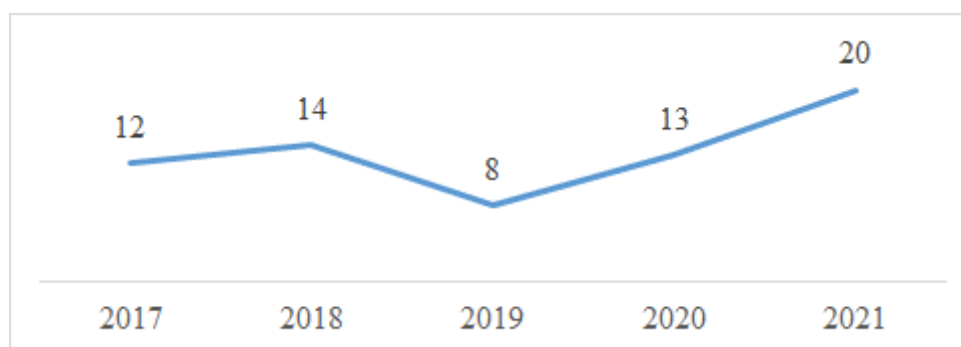

attēls 17. Ekonomiski aktīvo akvakultūras uzņēmumu skaits un akvakultūrā nodarbināto skaits, 2005-2022

Avots: CSP

Akvakultūras uzņēmumu skaits ir strauji palielinājies no 2005.līdz 2013.gadam, bet kopš 2013. gada *nav ievērojami mainījies*. Savukārt vidējais vienā akvakultūras uzņēmumā nodarbināto skaits *samazinājies* no 11,1 2005. gadā līdz 2,0 2022. gadā. Straujš nodarbināto samazinājums bija vērojams no 2008.līdz 2010.gadam, kā arī kopš 2020.gada.

Kopējā *bruto pievienotā vērtība* akvakultūrā palielinājusies no 3,1 milj. EUR 2017. gadā līdz 4,4 milj. EUR 2021.gadā. Vidējā bruto pievienotā vērtība uz vienu nodarbināto norādīta attēls 18.

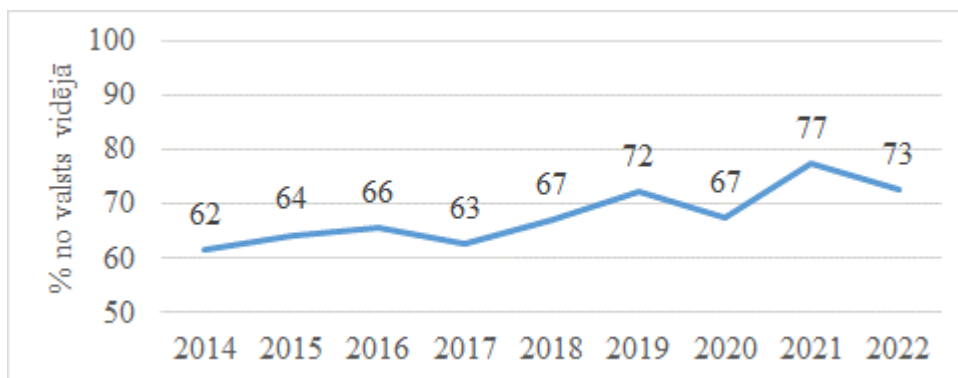

attēls 18. Vidējā bruto pievienotā vērtība uz vienu nodarbināto akvakultūrā, tūkst.EUR, 2017-2021

Avots: CSP

Vidējā bruto pievienotā vērtība uz vienu nodarbināto akvakultūrā palielinājusies no 12 tūkst. EUR 2017. gadā līdz 20 tūkst. EUR 2021. gadā. Tādējādi var secināt, ka *darba ražīgums akvakultūrā pieaug*.

Vidējā bruto darba alga akvakultūrā procentos no vidējās bruto darba algas valstī norādīta attēls 19.

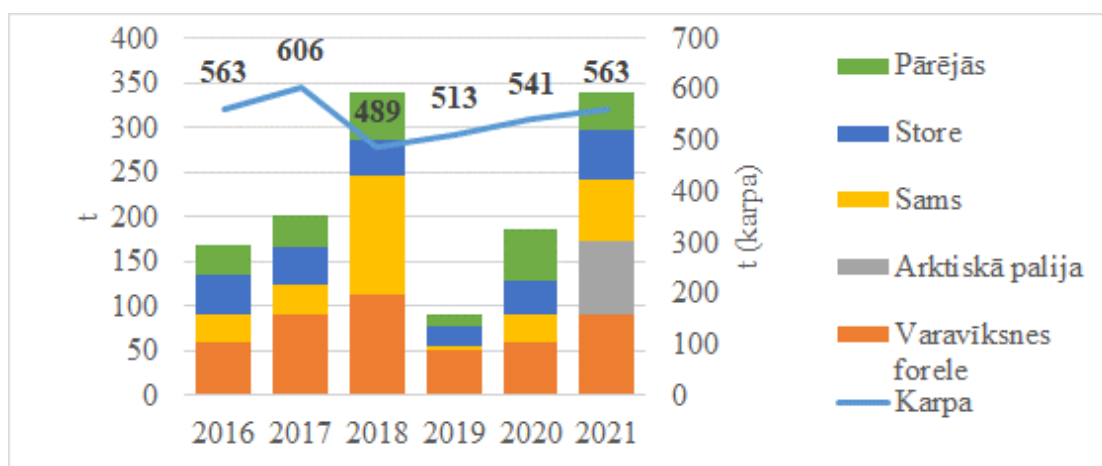
attēls 19. Vidējā bruto darba alga akvakultūrā procentos no vidējās darba algas valstī, 2014-2022

Avots: CSP

Vidējā bruto darba alga akvakultūrā palielinājusies no 471 EUR 2014. gadā līdz 998 EUR 2022. gadā, tomēr tā būtiski atpaliek no vidējās bruto darba algas valstī, kā arī tā ir zemākā zivsaimniecības nozarē. Tas vērtējams kā darbaspēka piesaisti kavējošs faktors. Neraugoties uz to, vidējās algas akvakultūrā attiecība pret vidējo bruto darba algu valstī kopš 2018. gada palielinās. Ja 2014. gadā alga akvakultūrā sasniedza tikai 62% no vidējā valsts līmeņa, tad 2022. gadā šis rādītājs ir sasniedzis 73%. Tādējādi var secināt, ka *akvakultūras sektorā ir zema darba algu konkurētspēja, tomēr ar pozitīvu tendenci.*

Nozīmīgākā akvakultūrā ražotā zivju suga ir karpa, kuras apjomi atsevišķos gados pārsniedz 80% no realizēto zivju kopapjoma, tomēr ar tendenci samazināties. Vērtības ziņā karpu īpatsvars ir tikai ap 60%. Pārējo zivju ražošanas apjomi ir nestabili un pakļauti gan dabisko apstākļu, gan tirgus svārstībām. Tas ir iemesls, kādēļ šo zivju apjomi ir ļoti svārstīgi. Pēc ievērojama samazinājuma 2019. gadā turpmākajos gados šo zivju apjomi ir būtiski pieauguši, un 2021. gadā pārējo zivju īpatsvars saražotajā kopapjomā jau tuvojās 40%. Īpaši nozīmīgs ir bijis arktiskās palijas realizētā apjoma kāpums. Lai arī iepriekš šī zivs Latvijā ir audzēta, tomēr tās realizācija līdz šim nebija sasniegusi statistiski nozīmīgus apjomus. Arī samu un sturu realizācija pēdējos gadus strauji pieaug. Šīs zivis ir ievērojam dārgākas salīdzinot ar karpu, tādēļ to audzēšana būtiski palielina akvakultūras pievienoto vērtību.

Latvijas akvakultūras *produkcijas realizācijas* sadalījums zivju sugās norādīts attēls 20.

attēls 20. Akvakultūras produkcijas realizācija, t, 2016-2021

Avots: CSP

Realizācijas kopapjomi 2021. gadā salīdzinājumā ar 2012. gadu palielinājušies nepilnas divas reizes no 575t līdz 902 t. Tomēr salīdzinājumā ar 2015. gadu pieaugums sasniedzis tikai 5%. Tādējādi ir iespējams apgalvot, ka **akvakultūras realizācijas apjomi ir svārstīgi, dominējot vienai zivju sugai.**

Akvakultūras uzņēmumu izturēspējas ietekmēm ir atšķirīga situācija atkarībā no ražošanas tehnoloģijas. Dīķsaimniecības COVID19 maz ietekmēja, slēgtās sistēmās audzējot zivis – vajadzēja pārorientēties uz vietējo tirgu.

Akvakultūrā karš ļoti atsaucās uz izejmateriāliem, barību, energoresursiem. Visvairāk minētā problēmas ir resursu cenu pieaugums, administratīvais slogs, darbaspēka trūkums. Biežākās izvēlētās darbības akvakultūras pārstāvju vidū pēdējos gados ir šādas: ieguldījumi pamatlīdzekļos, cenu celšana, dzīvnieku postījumu novēršana.

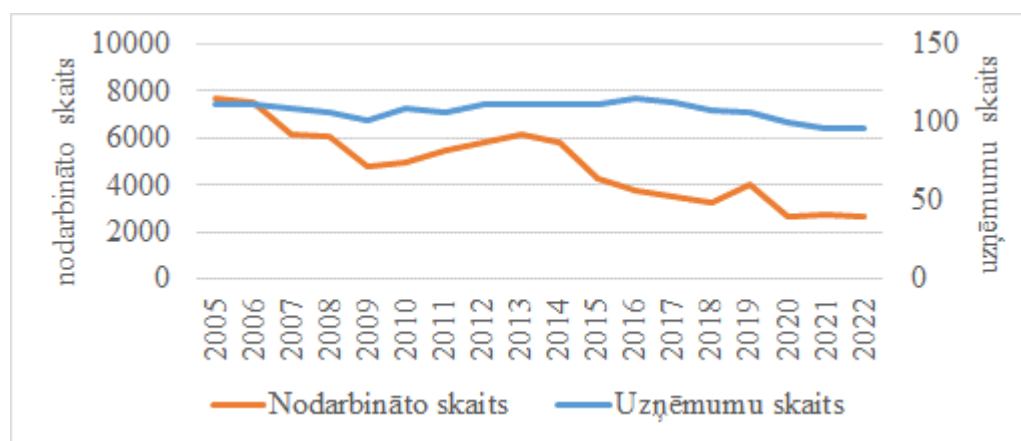
Kopsavilkums

Akvakultūra ir mazākais no zivsaimniecības sektoriem, un tā bruto pievienotā vērtības nepārsniedz 5% no kopējās zivsaimniecības nozares bruto pievienotās vērtības. Akvakultūras sektorā palielinās produktivitāte, samazinoties nodarbināto skaitam. Izaudzēto zivju apjoms joprojām ir mazs, salīdzinot ar nozvejoto zivju apjomu, un ikgadējais ražošanas apjomu palielinājums ir neliels. Darba atalgojuma konkurētspēja sektorā ir zema, tomēr tā palielinās. Sektoru ietekmē karš Ukrainā, īpaši resursu cenu pieaugums.

3.1.3 Zivju apstrāde

Zivju apstrādes sektora nozīmīgumu zivsaimniecībā nosaka relatīvi lielais nodarbināto skaits un eksporta vērtība. Zivju apstrādes sektora bruto pievienotā vērtība pārsniedz pusi no kopējās zivsaimniecības nozares bruto pievienotās vērtības.

Ekonomiski aktīvo zivju apstrādes uzņēmumu skaits un zivju apstrādē nodarbināto skaits norādīts attēls 21.

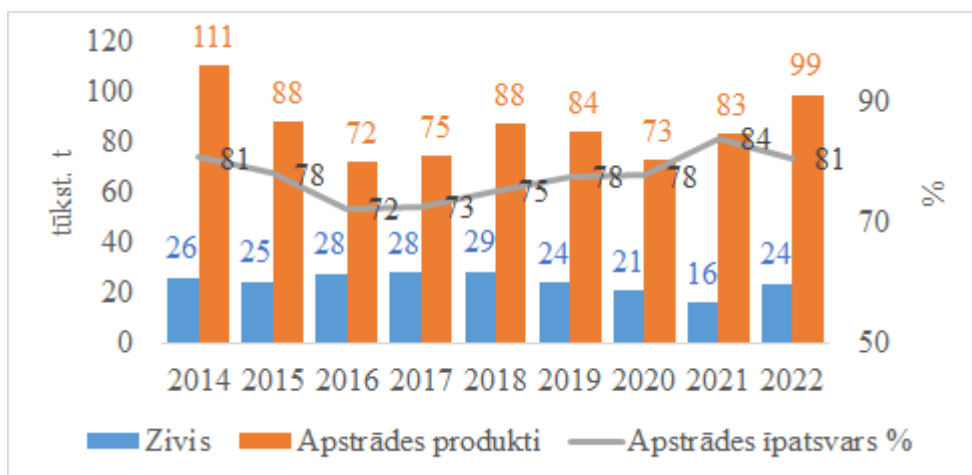

attēls 21. Ekonomiski aktīvo zivju apstrādes uzņēmumu skaits un zivju apstrādē nodarbināto skaits, 2005-2021

Avots: CSP

Pēc maksimālā līmeņa sasniegšanas 2016. gadā zivju apstrādes *uzņēmumu skaits ievērojami samazinājies*, 2022. gadā samazinoties līdz vēsturiski zemākajam līmenim. Vidējais vienā zivju apstrādes uzņēmumā nodarbināto skaits samazinājies no 69 2005. gadā līdz 28 2022. gadā.

Zivju apstrādes un zivju ražošanas apjomi norādīti attēls 22.

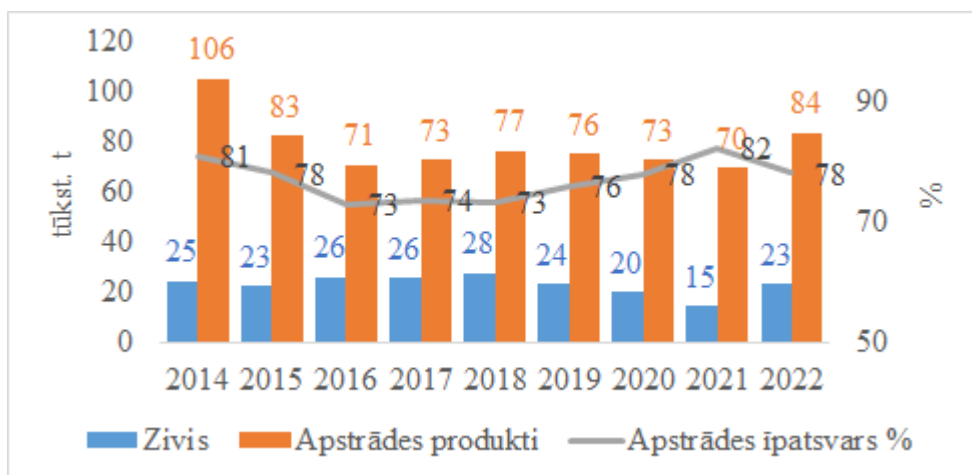

attēls 22. Zivju un zivju apstrādes produktu ražošanas apjomi, tūkst. t, 2014-2022

Avots: CSP

Ražošanas apjomi ir svārstīgi, un 2022. gadā tie atpaliek no 2014. gada līmeņa. Pēc zemākā līmeņa sasniegšanas 2016. gadā apstrādes produktu īpatsvars ražošanas kopapjomā 2022. gadā ir sasniedzis 81%.

Zivju apstrādes un zivju *pārdošanas apjomi* norādīti attēls 23.

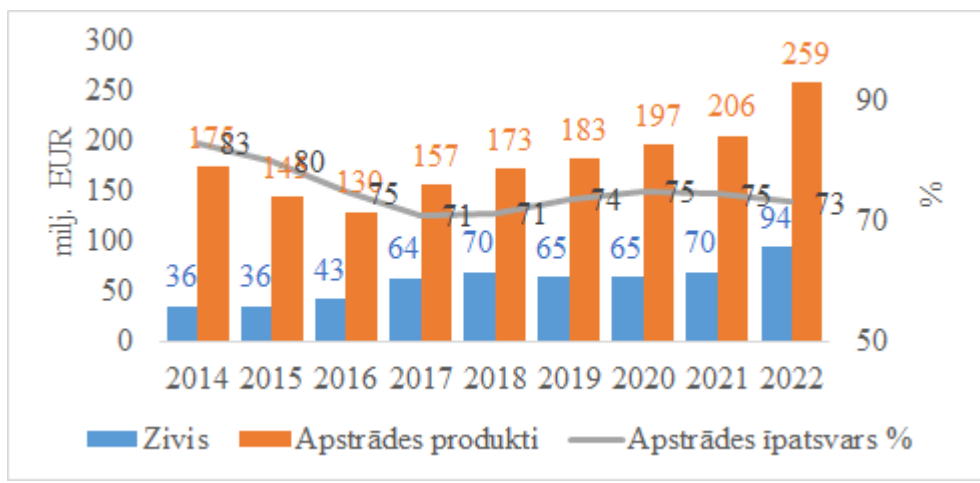

attēls 23. Zivju un zivju apstrādes produktu pārdošanas apjomi, tūkst. t, 2014-2022

Avots: CSP

Pārdošanas apjomu attīstība ievērojami neatšķiras no ražošanas. Apstrādes produktu īpatsvars *pārdošanas kopvērtībā 2022. gadā palielinājies līdz 78%*.

Zivju apstrādes un zivju *pārdošanas apjomi vērtības izteiksmē* norādīti attēls 24.

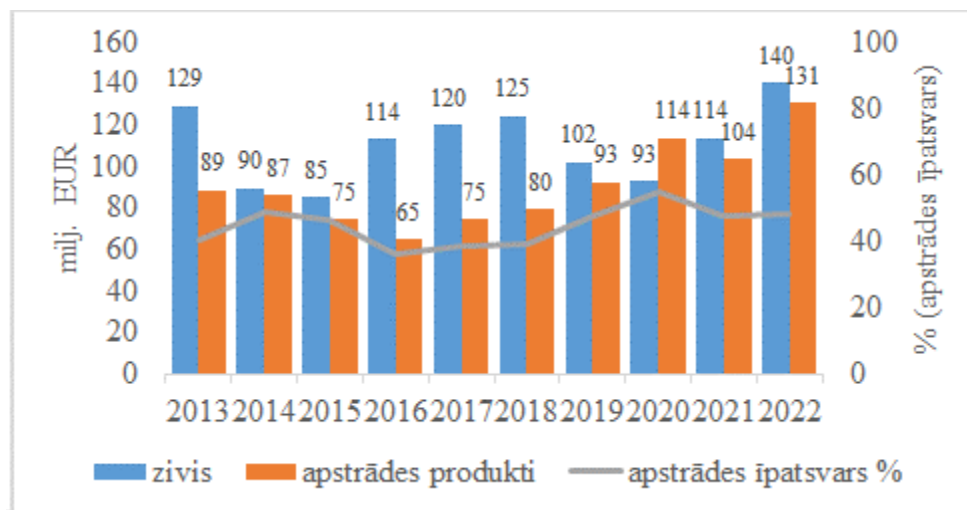

attēls 24. Zivju un zivju apstrādes produktu pārdošanas vērtība, milj.EUR, 2013-2021

Avots: CSP

Kopš 2017. gada zivju apstrādes produktu pārdošanas vērtība pastāvīgi palielinās palielinās. Pēc zemākā līmeņa sasniegšanas 2017. gadā 71% apmērā apstrādes produktu īpatsvars pārdošanas kopvērtībā 2022. gadā nedaudz palielinājies līdz 73%, tomēr nesasniedzot perioda sākuma līmeni. Tādējādi ir iespējams secināt, ka pēdējo gadu laikā *zivju un zivju apstrādes produktu ražošanas tendences ir pozitīvas, ražošanas un pārdošanas kopapjomā un kopvērtībā nesamazinoties apstrādes produktu īpatsvaram.*

Atsevišķos gados zivju un zivju apstrādes produktu eksporta vērtība pārsniedz šo produktu pārdošanas vērtību, jo *zivju un zivju apstrādes produktu piedāvājums vietējam tirgum salīdzinājumā ar eksportu ir nenozīmīgs.* Zivju un zivju apstrādes produktu eksporta kopvērtības norādītas attēls 25.

attēls 25. Zivju un zivju apstrādes produktu eksporta vērtība, milj. EUR, 2013-2021

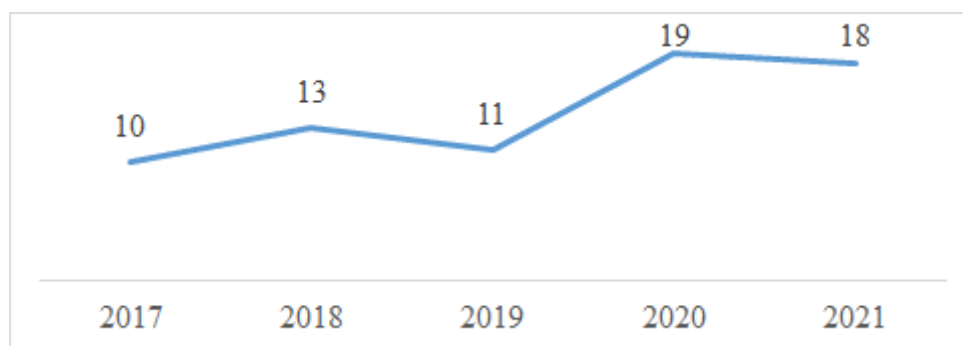
Avots: CSP

Pēc samazinājuma trīs gadu periodā no 2016. gada līdz 2018. gadam, kad zivju apstrādes produktu eksporta īpatsvars eksporta kopvērtībā pazeminājās zem 40%, tas palielinājies, 2022. gadā sasniedzot 48%. Tomēr zivju eksporta īpatsvars pēdējos divos perioda gados pārsniedz 50%. Tādējādi ir iespējams secināt, ka *kopējā zivju un zivju*

produktu eksportā joprojām pastāv ievērojams produktu ar zemu pievienoto vērtību īpatsvars.

Zivju apstrādes produkti 2017. gadā tika eksportēti uz 53 valstīm, un 80% no eksporta kopvērtības nodrošināja 13 valstis, jeb 25% no eksporta valstu kopskaita. Zivju apstrādes produkti 2021. gadā tika eksportēti uz 64 valstīm, un 80% no eksporta kopvērtības nodrošināja 12 valstis, jeb 19% no eksporta valstu kopskaita. Tādējādi zivju apstrādes produktu eksportā ir uzlabojusies atbilstība 80/20 principam, apmēram 80% no zivju eksporta vērtības izteiksmē nonākot 20% no eksporta valstu kopskaita. Pareto princips, jeb 80/20 likums nosaka, ka 80% iznākumu rezultējas no 20% cēloņu jebkuram dotajam notikumam. Tādējādi ir iespējams secināt, ka zivju apstrādes produktu eksportā vienlaicīgi notikusi gan eksporta virzienu koncentrācija, gan arī eksporta virzienu diversifikācija.

Kopējā bruto pievienotā vērtība zivju apstrādē palielinājusies no 35 milj. EUR 2017. gadā līdz 51 milj. EUR 2021. gadā. Vidējā bruto pievienotā vērtība uz vienu nodarbināto norādīta attēls 26.

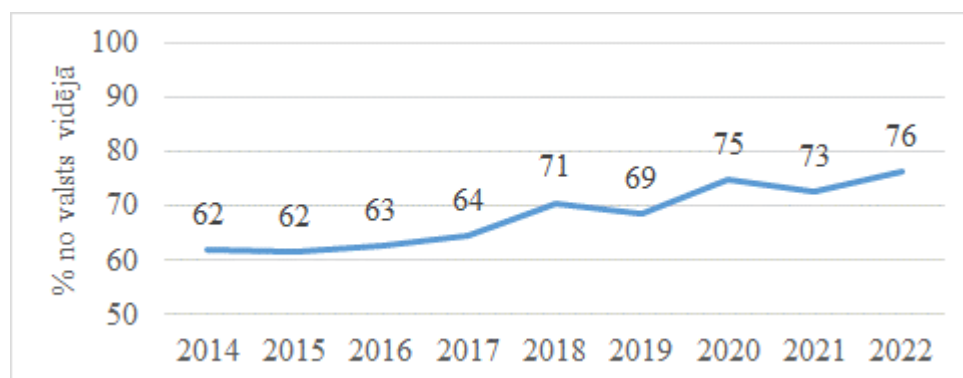

attēls 26. Vidējā bruto pievienotā vērtība uz vienu nodarbināto zivju apstrādē, tūkst. EUR, 2017-2021

Avots: CSP

Vidējā bruto pievienotā vērtība uz vienu nodarbināto zivju apstrādē palielinājusies no 9 882 EUR 2017. gadā līdz 18 211 EUR 2021. gadā. Tādējādi ir iespējams apgalvot, ka *darba ražīgums zivju apstrādē pieaug*.

Vidējā bruto darba alga zivju apstrādē procentos no vidējās bruto darba algas valstī norādīta attēls 27.

attēls 27. Vidējā bruto darba alga zivju apstrādē un valstī, EUR, 2014-2022

Avots: CSP

Vidējā bruto darba alga zivju apstrādē atpaliek no vidējās bruto darba algas valstī, tomēr tā pastāvīgi palielinās. Ja 2014. gadā alga zivju apstrādē sasniedza tikai 62% no vidējā valsts līmeņa, tad 2022. gadā šis rādītājs sasniedza jau 76%. Tādējādi ir iespējams secināt, ka *zivju apstrādes sektorā darba algu konkurētspēja nav augsta, tomēr tā pastāvīgi palielinās.*

Apstrādes sektorā ir bijusi būtiska COVID19 ietekme, jo mainījās piegādes, pārtrūka tiešā komunikācija, tas prasīja pāriešanu uz attālināto komunikāciju, skāra arī darbinieku slimošana. Ukrainas kara dēļ nozīmīgs tirgus apstājās, tā rezultātā sekoja piegāžu ķēdes satricinājumi un krass ražošanas resursu cenu kāpums.

Sektora būtiskākie stresori ir resursu cenu problēma, darbaspēka trūkums, finanšu trūkums. Uz to pēdējos gados sektors reaģēja ar cenu celšanu, pamatlīdzekļu iegādi, darba apstākļu uzlabošanu.

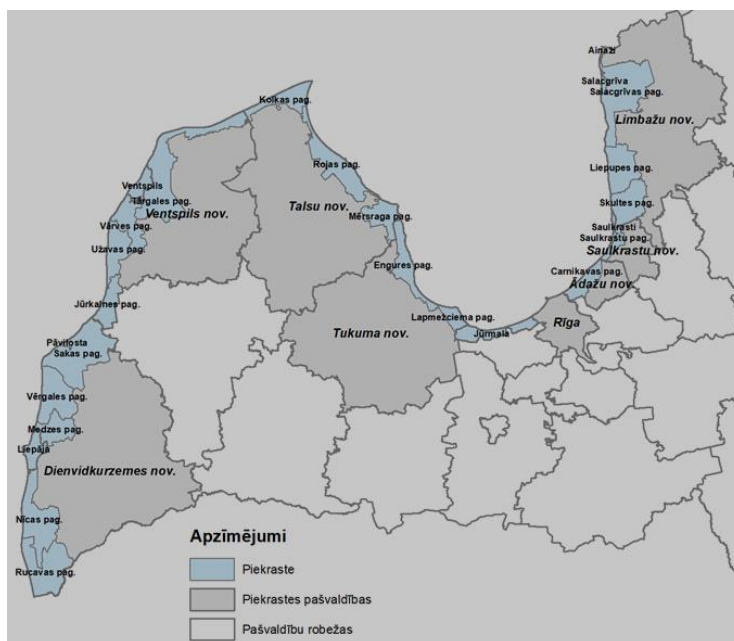
Kopsavilkums

Zivju apstrāde ir nozīmīgākais zivsaimniecības nozares sektors, un tās bruto pievienotā vērtība pārsniedz 50% no kopējās zivsaimniecības nozares bruto pievienotās vērtības. Zivju apstrādes sektorā palielinās produktivitāte, samazinoties nodarbināto skaitam. Darba atalgojuma konkurētspēja sektorā ir zema, tomēr tā palielinās. Zivju apstrādes produktu eksportā vienlaicīgi notikusi gan eksporta virzienu koncentrācija, gan arī eksporta virzienu diversifikācija. Tomēr kopējā zivju un zivju apstrādes produktu eksportā nepārstrādātu zivju īpatsvars ir ievērojams. COVID19 un Ukrainas karš ir būtiski ietekmējis sektoru, īpaši piegādes ķēdes un cenas.

3.1.4 Piekrastes teritorijas

Saskaņā ar 2022. gada 16. augusta MKN nr. Nr. 509² Vietējās attīstības stratēģiju īstenošanas teritorija PZA ir pagasti, novadu pilsētas un valstspilsētas, kas robežojas ar Baltijas jūru vai Rīgas līci, izņemot Rīgas valstspilsētu (attēls 28).

² Ministru kabineta noteikumi Nr. 509 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju 2023.–2027. gadam sagatavošanai un īstenošanai” 2022. gada 16. Augusts.

attēls 28. PZA noteiktās piekrastes teritorijas

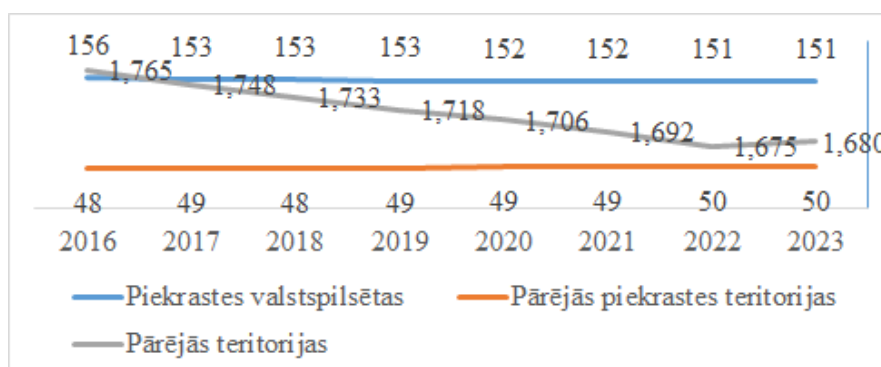
Avots: PZA

Piekrastes teritorijas aizņem 5,5% no valsts kopējās sauszemes teritorijas, un tajās dzīvo 10,8% valsts iedzīvotāju. Piekrastes teritorijās 2017. gadā atradās 10,4% no valsts kopējā darbavietu skaita, un tajās bija nodarbināti 10,3% no valsts kopējā nodarbināto skaita. Piekrastes teritorijas 2017. gadā nodrošināja 10,4% no valsts kopējās produkcijas un 10,5% no valsts kopējās pievienotās vērtības.

Pētījumā valsts teritorijas tiek iedalītas sešās kategorijās: 1-iekšzemes valstspilsēta (Daugavpils, Jelgava, Rēzekne, Rīga); 2-piekrastes valstspilsēta (Jūrmala, Liepāja, Ventspils); 3-iekšzemes novads (novadi, kuri nerobežojas ar Baltijas jūru vai Rīgas līci); 4-piekrastes novads (novadi, kuri robežojas ar Baltijas jūru vai Rīgas līci); 5-piekrastes novada iekšzemes teritorija (pagasti vai pilsētas, kuras atrodas piekrastes novados, bet nerobežojas ar Baltijas jūru vai Rīgas līci); 6-piekrastes novada piekrastes teritorija (pagasti vai pilsētas, kuras atrodas piekrastes novados un robežojas ar Baltijas jūru vai Rīgas līci).

Pētījuma sadaļā tiek izmantoti pieejamie CSP dati par sociāli-ekonomisko situāciju Latvijas administratīvi teritoriālajā iedalījumā 2017. gadā

Piekrastes teritoriju iedzīvotāju skaits norādīts attēls 29.

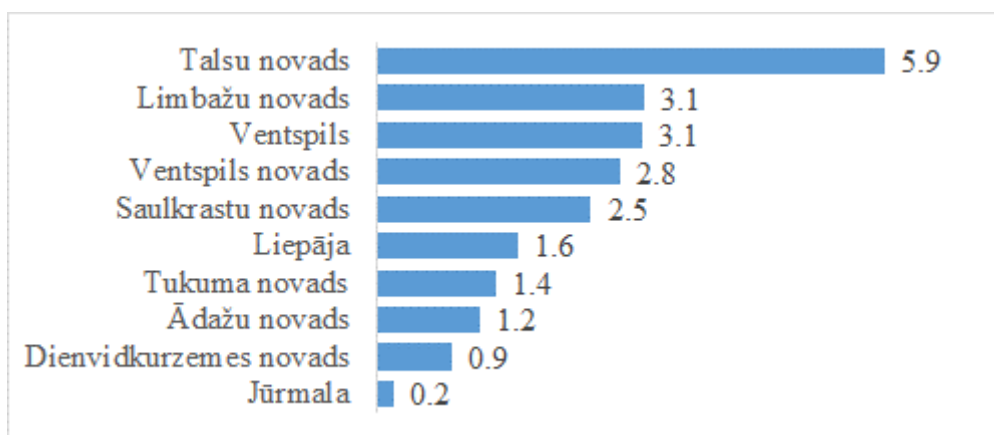

attēls 29. Latvijas iedzīvotāju skaita sadalījums, tūkst., 2016-2023

Avots: CSP

Valsts iedzīvotāju skaits 2022. gadā salīdzinājumā ar 2016. gadu samazinājies par 4,8%. Visievērojamāk iedzīvotāju skaits samazinājies piekrastes novadu iekšzemes teritorijās, par 6,3%, kā arī iekšzemes novados, par 5,5%. Iekšzemes un piekrastes valstspilsētās iedzīvotāju skaita samazinājums ir mazāks kā valsts vidējais samazinājums attiecīgi 4,6% un 3,2%. Piekrastes novados iedzīvotāju skaits samazinājies tikai par 3,6%. Piekrastes novadu piekrastes teritorijas ir vienīgās teritorijas, kurās iedzīvotāju skaits palielinājies, sasniedzot 4,8%. Zivsaimniecībā un zivju apstrādē nodarbināto skaits piekrastes novadu piekrastes teritorijās un piekrastes valstspilsētās sasniedz 48% no kopējā valstī šajās nozarēs nodarbināto skaita.

Zivsaimniecības īpatsvars piekrastes teritoriju iedzīvotāju nodarbinātībā 2017. gadā novados un valstspilsētās norādīts attēls 30.

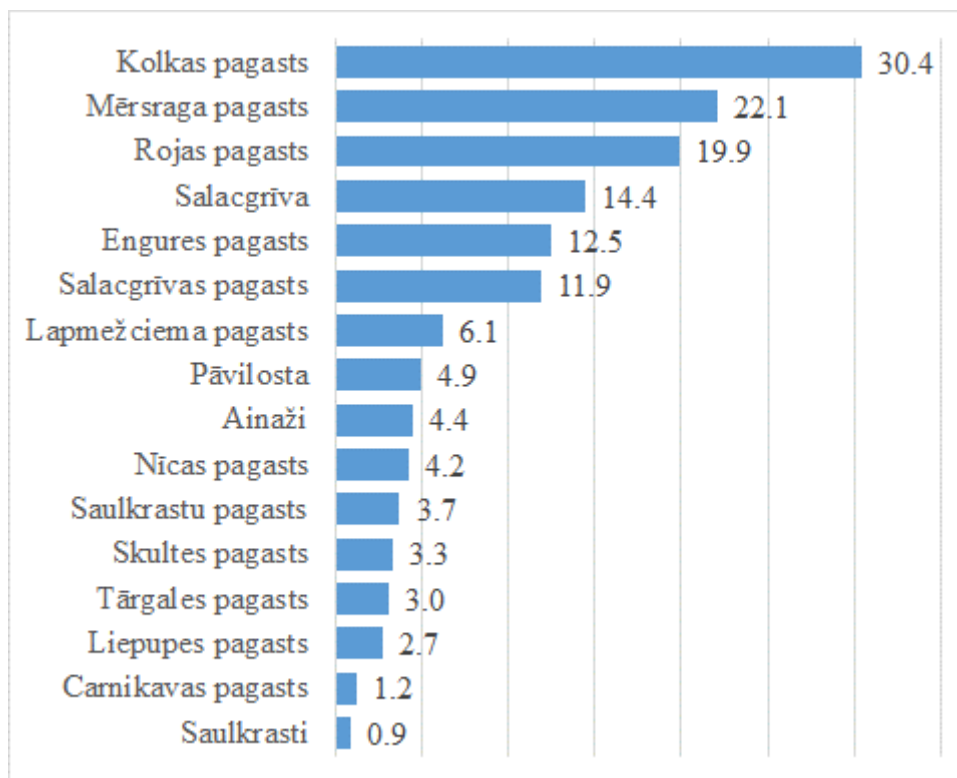

attēls 30. Zivsaimniecības īpatsvars piekrastes teritoriju iedzīvotāju nodarbinātībā, %, 2017

Avots: CSP

Visaugstākais zivsaimniecības īpatsvars ir Talsu un Limbažu novados.

Zivsaimniecības īpatsvars piekrastes teritoriju iedzīvotāju **nodarbinātībā** 2017. gadā pagastos un novadu teritorijās norādīts attēls 31.

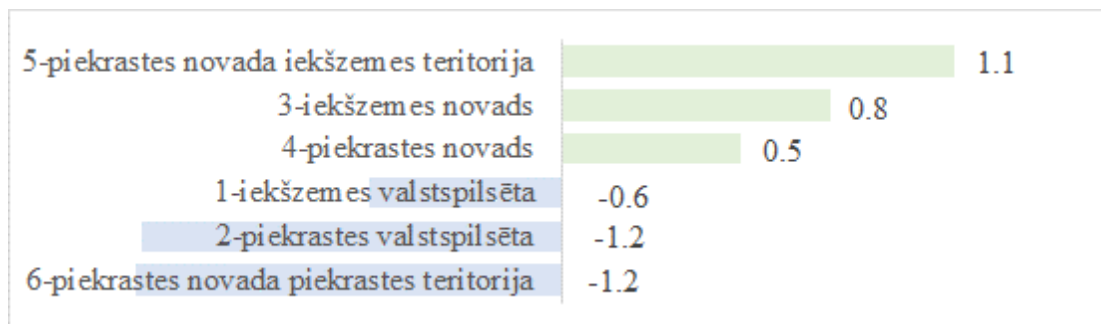

attēls 31. Zivsaimniecības īpatsvars iedzīvotāju nodarbinātībā, %, 2017

Avots: CSP

Visaugstākais zivsaimniecības īpatsvars iedzīvotāju nodarbinātībā ir Talsu novada Kolkas, Mērsraga un Rojas pagastos. Dienvidkurzemes novada Sakas, Rucavas, Vērgales un Medzes pagastos, kā arī Ventspils novada Užavas, Vārves un Jūrkalnes pagastos nav zivsaimniecībā nodarbinātu iedzīvotāju. Iespējams, ka tas saistīts ar atbilstošas infrastruktūras neesamību, kā arī ar zvejniecības relatīvi zemāku rentabilitāti salīdzinājumā ar tādām citām nozarēm kā izmitināšana un sabiedriskā ēdināšana.

Nodarbināto skaita attiecības pret darbvietu skaitu sadalījums teritorijās norādīts attēls 32.

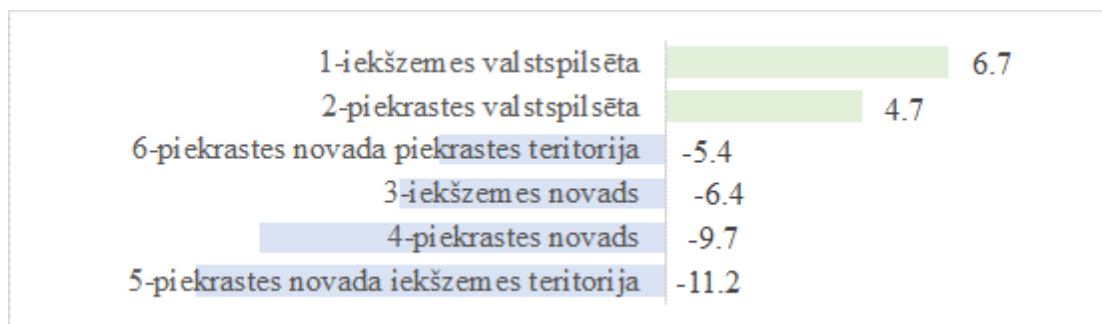
attēls 32. Neaizpildīto vakanču skaita teritorijās attiecība pret vidējo līmeni valstī, %, 2017

Avots: CSP

Iekšzemes teritorijās neaizpildīto darbvietu skaits ir zemāks par valsts vidējo līmeni. Visaugstākais vakanču aizpildīšanas līmenis ir piekrastes novadu iekšzemes teritorijās. Tādējādi šajās teritorijās darba iespējas ir zemākas. Turpretī piekrastes

valstpilsētās un piekrastes teritorijās ir relatīvi augsts vakanču līmenis ar augstāku darbaspēka deficītu.

Bruto pievienotās vērtības (BPV) uz vienu nodarbināto attiecības pret valsts vidējo sadalījums teritorijās norādīts attēls 33.

attēls 33. BPV uz 1 nodarbināto teritorijās attiecība pret vidējo BPV uz 1 nodarbināto valstī, %, 2017

Avots: CSP

Piekrastes novadu piekrastes teritorijās negatīvās atšķirības no valsts vidējās vērtības ir mazāk izteiktas nekā citās teritorijās, izņemot valstpilsētas. Turpretī vislielākās negatīvās atšķirības ir piekrastes novadu iekšzemes teritorijās. Tādējādi ir iespējams secināt, ka piekrastes novados, izņemot valstpilsētas, ir vērojama zināma polarizācija. Ekonomiskā situācija piekrastes novadu piekrastes teritorijās ir relatīvi labvēlīga, turpretī piekrastes novadu iekšzemes teritorijās, kuras nesaņem ZRP atbalstu, situācija ir visnelabvēlīgākā.

Kopsavilkums

Piekrastes teritoriju īpatsvars valsts kopējā apdzīvotībā, darbavietu skaitā, nodarbinātībā, produkcijā un pievienotajā vērtībā sasniedz nedaudz vairāk par 10%. Iedzīvotāju samazinājums piekrastes valstpilsētās un piekrastes novados salīdzinājumā ar valsts vidējo līmeni ir mazāk izteikts, bet piekrastes novadu piekrastes pagasti un pilsētas ir vienīgās teritorijas, kurās iedzīvotāju skaits palielinājies. Piekrastes teritorijās un piekrastes valstpilsētas nodrošina gandrīz pusi no valstī zivsaimniecībā un zivju apstrādē nodarbināto skaita, sasniedz 48% no kopējā valstī šajās nozarēs nodarbināto skaita. Augstākais zivsaimniecības un zivju apstrādes īpatsvars iedzīvotāju nodarbinātībā ir Talsu un Limbažu novados, Ventspilī un Ventspils novadā, tādējādi nav pamata apgalvot, ka zivsaimniecības un zivju apstrādes nozīmīgums Rīgas līča piekrastes teritorijās būtu augstāks nekā Baltijas jūras piekrastes teritorijās. Tomēr piekrastes pagasti, kuros nav zivsaimniecībā un zivju apstrādē nodarbināto, atrodas pie Baltijas jūras. Iespējams, ka tas saistīts ar atbilstošas infrastruktūras trūkumu un zemo zvejniecības rentabilitāti salīdzinājumā ar citiem nodarbinātības veidiem kā arī zivju apstrādes uzņēmumu koncentrāciju ap Rīgas līci. Situāciju arī ietekmēja Padomju laikā veidotie saimnieciskās darbības ierobežojumi atklātās jūras piekrastē. Ekonomiskā situācija piekrastes novadu piekrastes teritorijās ir relatīvi labvēlīga, turpretī piekrastes novadu iekšzemes teritorijās situācija ir visnelabvēlīgākā.

3.2. Saikne starp PZA prioritāšu vajadzībām, mērķiem, ieguldījumiem, darbībām un rezultātu rādītājiem

Abu periodu atbalsta programmu salīdzinājums katrā sektorā tiek veikts atbilstoši programmās identificētajām vajadzībām. Vajadzības tiek iedalītas no iepriekšējā programmu perioda pārejošajās, jeb ilgstošajās (persistent needs), kā arī no jauna identificētās vajadzībās (emerging needs). Trešajā vajadzību grupā ietilpst tās iepriekšējā periodā identificētas vajadzības (fixed needs), kuras jaunā periodā programmā nav iekļautas. Šīs vajadzības iespējams klasificēt arī kā pilnībā apmierinātas, vai arī neaktuālas jaunajā programmu periodā.

3.2.1 1. prioritāte

Turpmāk aplūkotas vajadzības, kuras plānots risināt ar PZA saistībā ar zvejniecības sektoru. PZA 1. prioritātē "Veicināt ilgspējīgu zvejniecību un ūdeņu bioloģisko resursu atjaunošanu un saglabāšanu" ir noteiktas vairākas vajadzības, kuras tika identificētas arī iepriekšējā ZRP 2014-2020 (*persistent needs*):

- Konkurētspējas kāpināšana, jo īpaši efektīvai ražošanas resursu izmantošanai un augstākas pievienotās vērtības produktu radīšanai, tajā skaitā piekrastes zvejniecībā, īpaši attīstot sadarbību un kooperāciju.
- Inovāciju attīstība un zinātnes un zvejniecības, ieskaitot piekrastes zveju, sadarbības sekmēšana jaunu produktu, metožu un tehnoloģiju radīšanai, tostarp digitalizācija, kā arī pilotprojektu veidā.
- Zvejas rīku selektivitātes uzlabošana, tostarp samazinot nevēlamo piezveju.
- Sociāli ekonomisko pasākumu nodrošinājums nozares uzņēmumiem galīgu zvejas darbības pārtraukšanas gadījumā, ieviešot flotes sabalansēšanas pasākumus, vai pagaidu zvejas darbību pārtraukšanas gadījumā ārkārtas situāciju apstākļos.
- Savvaļas dzīvnieku radīto zaudējumu ietekmes samazināšana piekrastes komerczvejā, sekmējot PRP izvirzītos mērķus.
- Pasākumi jūtīgo zivju sugu, īpaši migrējošo ceļotājzivju resursu saglabāšanai un dzīvotņu uzlabošanai, sekmējot PRP izvirzītos mērķus.

Nemot vērā, ka augstākminētās vajadzības ir iekļautas arī PZA, tad ir iespējams, ka tās nav tikušas apmierinātas vajadzīgajā apmērā.

PZA 2022-2027 iekļautās vajadzības, kuras nav tikušas tieši šādi identificētas ZRP 2014-2020 (*emerging needs*):

- Atbalsts jauno zvejnieku piesaistei zvejai ar kuģiem līdz 24 metriem, tajā skaitā īpaši piekrastes komerczvejā.
- Investīcijas klimata pārmaiņu mazināšanai - ilgtermiņa noturībai, CO2 mazināšanai un energoefektivitātei un citām ilgspējīgām darbībām atbilstoši Zaļā kursa mērķim, kuģošanas drošības, zvejnieku veselības un higiēnas apstākļu uz zvejas kuģiem uzlabošanai.
- Finansējuma piesaiste zinātnei, lai cita starpā rastu risinājumus efektīvu uzņēmējdarbību kavējošo faktoru novēršanai zvejniecībā, tai skaitā piekrastes zvejā, tostarp uzlabotu pieejamo zivju resursu un zvejas datu kvalitāti.
- Uz jaunajām politikas iniciatīvām (Eiropas Zaļais kurss, īpaši aprites ekonomika, klimatneitralitāte) pamatprincipos balstītu tehnoloģiju izstrāde un ieviešana ražošanā tiktāl, cik to neierobežo ES regulējums.
- Pilnveidot zvejas kontroles, pārbaudes, datu apmaiņas un noteikumu izpildes sistēmu atbilstoši ES tiesību aktos noteiktajām prasībām un tajās noteiktajos termiņos, tai

skaitā izmantojot digitalizācijas iespējas, uzlabojot attālinātu elektronisku uzraudzību saistībā ar izkraušanas pienākumu, piekrastes nozvejas ziņošanu, zvejas produktu izsekojamību, kā arī citas darbības saskaņā ar ES tiesību aktiem, tostarp jaudas pārbažu veikšanu un monitoringu.

- Atbalsts bioloģisko, tehnisko, vides un sociālekonomisko datu vākšanai, pārvaldīšanai un izmantošanai saskaņā ar ES daudzgadu programmu, kā arī Jūras stratēģijas pamatdirektīvas ieviešanas vajadzībām.
- Pasākumu programmas, lai panāktu un saglabātu labu vides stāvokli un novērstu tā pasliktināšanos, ietverot arī telpiskās aizsardzības pasākumus, īstenošana saskaņā ar Jūras stratēģijas pamatdirektīvu, tostarp arī telpiskās plānošanas jomā, kā arī potenciāla piesārņojuma novēršanai un samazināšanai.

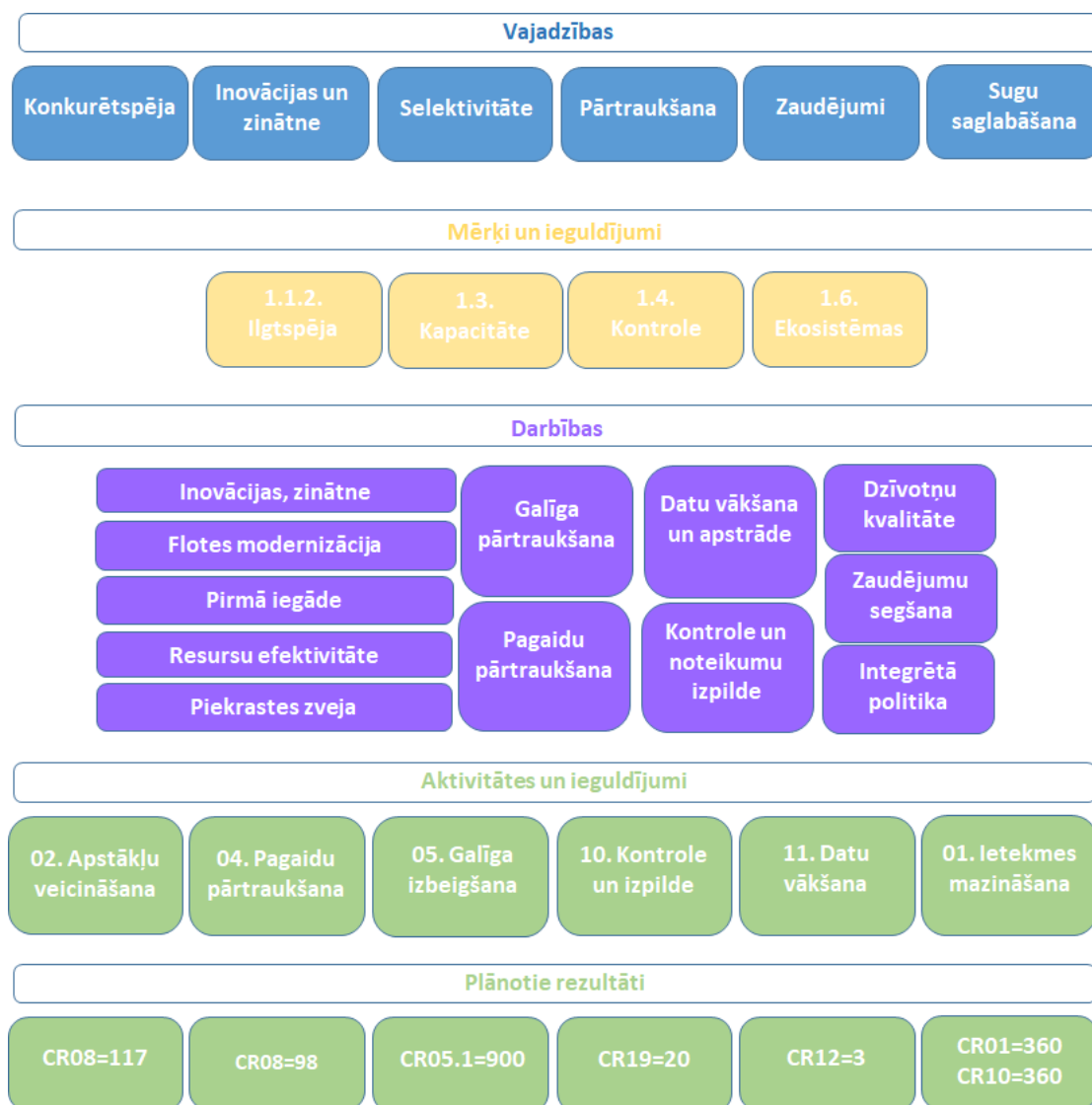
Zināms skaits vajadzību nav bijušas tieši iekļautas ZRP, kas vairāk saistās ar jauno ES klimata politikas kursu.

ZRP 2014-2020 iekļautās vajadzības, kuras nav tikušas ietvertas PZA (*fixed needs*):

- Atbalstīt investīcijas zvejas kuģos, kas saistītas ar veselību, kuģošanas drošību un higiēnu.
- Atbalstīt zvejniekiem nepieciešamos ieguldījumus ostās, lai paaugstinātu izkrauto zvejas produktu kvalitāti, palielinātu energoefektivitāti, veicinātu vides aizsardzību un uzlabotu drošības un darba apstākļus.
- Nepieciešams atbalsts saistībā ar COVID-19 ietekmi.

Dažas no vajadzībām vairs nav aktuālas un citas ir atrisinātas.

Prioritātes 1 intervences loģika norādīta attēls 34.

attēls 34. Prioritātes 1 intervences loģika

Piezīme: ieguldījumi norādīti milj.EUR

Avots: autoru konstrukcija

Gan ZRP, gan PZA 1. prioritāte ir saistāma ar **zvejniecību**. PZA 1. prioritātei Veicināt ilgtspējīgu zvejniecību un ūdeņu bioloģisko resursu atjaunošanu un saglabāšanu daļēji atbilst ZRP 1. prioritāte Veicināt vides ziņā ilgtspējīgu, resursu ziņā efektīvu, inovatīvu, konkurētspējīgu un uz zināšanām balstītu zvejniecību. ZRP šī prioritāte ir šaurāka, jo tā ir vērsta tikai un vienīgi uz zvejniecības sektoru. Bez tam ilgtspējas jēdziens ZRP tiek saistīts tikai un vienīgi ar vidi, bet PZA ilgtspējas jēdziens tiek lietots plašāk, iekļaujot ekonomiskos, sociālos un ekoloģiskos aspektus.

PZA 1.1. mērķim Stiprināt ekonomiski, sociāli un ekoloģiski ilgtspējīgas zvejas darbības atbilst trīs ZRP mērķiem: 1. mērķis Zvejniecības ietekmes uz jūras vidi novēršana, tostarp nevēlamas nozvejas, cik iespējams, samazināšana un izskaušana; 4. mērķis Zvejniecības uzņēmumu, tostarp mazapjoma piekrastes flotes, konkurētspējas un dzīvotspējas palielināšana un drošības un darba apstākļu uzlabošana un 5. mērķis Atbalsta sniegšana tehnoloģiju izstrādes, inovācijas, tostarp energoefektivitātes palielināšanas, un zināšanu pārneses stiprināšanai.

PZA 1.3. mērķim Veicināt zvejas kapacitātes pielāgošanu zvejas iespējām zvejas darbību pilnīgas izbeigšanas gadījumos un palīdzēt nodrošināt pienācīgu dzīves līmeni zvejas darbību pagaidu pārtraukšanas gadījumos atbilst ZRP 3. mērķis Zvejas kapacitātes un pieejamo zvejas iespēju līdzsvara nodrošināšana.

1. prioritātes mērķi un to sasniegšanas novērtēšanai izvēlētie rādītāji norādīti tabula 1.

tabula 1

1. prioritātes mērķi un to sasniegšanas novērtēšanai PZA iekļautie rādītāji

Mērķis	Kods	Rādītājs
1.1. Stiprināt ekonomiski, sociāli un ekoloģiski ilgtspējīgas zvejas darbības	CO01	Darbību skaits
	CR08	Personas, kas guvušas labumu
	CR17	Struktūras, kas uzlabo ražošanas un/vai pārstādes resursefektivitāti
1.3. Veicināt zvejas kapacitātes pielāgošanu zvejas iespējām zvejas darbību pilnīgas izbeigšanas gadījumos un palīdzēt nodrošināt pienācīgu dzīves līmeni zvejas darbību pagaidu pārtraukšanas gadījumos	CO01	Darbību skaits
	CR05.1	Zvejas darbību izbeigušo kuģu jauda bruto tonnās
	CR08	Personas, kas guvušas labumu
1.6. Veicināt ūdens bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu aizsargāšanu un atjaunošanu	CO01	Darbību skaits
	CR10	Darbības, ar ko veicina labu vidisko stāvokli, to vidū dabas atjaunošana, saglabāšana, ekosistēmu, bioloģiskās daudzveidības, dzīvnieku veselības un labturības aizsardzība
1.4. Veicināt efektīvu zvejas kontroli un izpildi, tostarp NNN zvejas apkarošanu, kā arī uzticamus datus, lai varētu pieņemt zināšanās balstītus lēmumus	CO01	Darbību skaits
	CR12	“Datu vākšanas, pārvaldības un izmantošanas” sistēmas efektivitāte (skalā: 3=augsta, 2=vidēja, 1=zema)
	CR19	Rīcības pārvaldības spējas uzlabošanai

Avots: PZA

3.2.2 2. prioritāte

PZA 2. prioritātē Veicināt ilgtspējīgas akvakultūras darbības un zvejas un akvakultūras produktu apstrādi un tirdzniecību, tādējādi sekmējot pārtikas nodrošinājumu Savienībā ir noteiktas vairākas uz akvakultūras sektoru attiecināmas vajadzības, kuras tika identificētas ZRP (persistent needs):

- Produktīvas investīcijas augstākas pievienotās vērtības radīšanai un audzējamo sugu dažādošanai akvakultūrā, tai skaitā ieguldījumi ražošanas efektivitātes palielināšanā, ņemot vērā vides prasības, dzīvnieku veselības un labturības nodrošināšanā.
- Zinātnes un akvakultūras uzņēmumu sadarbības sekmēšana inovāciju attīstībai, tai skaitā digitalizācijas iespēju izmantošana.
- Dīksaimniecību ciešāka saikne ar bioloģiskās daudzveidības, ekosistēmas un vides ilgtspējas pakalpojumu piedāvājumu, bioloģiskās akvakultūras attīstība.
- Zināšanu pārnese un labās prakses apmaiņa akvakultūrā.
- Pasākumi tirgu attīstīšanai un eksporta veicināšanai, tostarp no Latvijas izejvielām izgatavotajiem produktiem.

Šīs vajadzības bijušas aktuālas iepriekšējā plānošanas periodā un joprojām ir arī jaunajā, tādēļ varam secināt, ka tās nav tikušas pilnībā apmierinātas vajadzīgajā apmērā, kā arī daļa no tām ir pastāvīgas, piemēram, saistībā ar inovācijām un ekoloģiju.

PZA iekļautās vajadzības, kuras nav tikušas tieši šādi identificētas ZRP (*emerging needs*):

- Akvakultūras produkcijas eksporta tirgus attīstība un veicināšana.
- Aizsargājamo un nemedījamo putnu un dzīvnieku radīto zaudējumu kompensēšana akvakultūrai, sekmējot arī PRP izvirzītos mērķus.

- Atbalsts akvakultūras krājuma apdrošināšanai, lai līdzdalītu akvakultūras saimniecību ekonomiskos zaudējumus, ko rada iepriekš neparedzamas un no uzņēmēja neatkarīgas situācijas.
- Dziļākas sadarbības veicināšana produktu piegāžu ķēdes ietvaros, starpnozaru kopprojektu īstenošana.
- Uz jaunajām politikas iniciatīvām (Eiropas Zaļais kurss, īpaši aprites ekonomika, klimatneitralitāte) pamatprincipos balstītu tehnoloģiju izstrāde un ieviešana ražošanā.
- Pētniecības infrastruktūras izveide un attīstība inovāciju un pētniecības kapacitātes stiprināšanai.

Vajadzību klāsts ir būtiski papildināts, kas saistīts gan ar jaunām aktualitātēm (Eiropas Zaļais kurss, aprites ekonomika, eksporta tirgu attīstība), gan arī plašāku vajadzību aptveri, iekļaujot arī tādas, kas līdz šim nav tikušas ar ZRP risinātas, piemēram, apdrošināšana un radīto zaudējumu kompensācija.

Nav tādu ZRP iekļauto vajadzību, kuras nebūtu tikušas identificētas PZA (*fixed needs*). Iespējams, ka tās nav tikušas apmierinātas vajadzīgajā apmērā.

Saistībā ar zivju apstrādi ir noteiktas vairākas vajadzības, kuras tika identificētas ZRP (*persistent needs*):

- Investīcijas zivju apstrādē inovāciju, jaunu produktu un procesu izstrādei un automatizācijai, tehnoloģiju ieviešanai, ņemot vērā vides prasības (neproduktīvās investīcijas).
- Pasākumi tirgu attīstīšanai un eksporta veicināšanai, tostarp no Latvijas izejvielām izgatavotajiem produktiem.
- Kooperācijas sekmēšana inovāciju ieviešanas, ražošanas un tirgus attīstībai, zināšanu pārnesei, tostarp ražotāju organizāciju darbības veicināšana, ņemot vērā zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgās organizācijas noteiktos mērķus arī krīzes situācijās.
- Atbalsts ārkārtas notikumu gadījumos, kas rada būtiskus tirgus traucējumus.

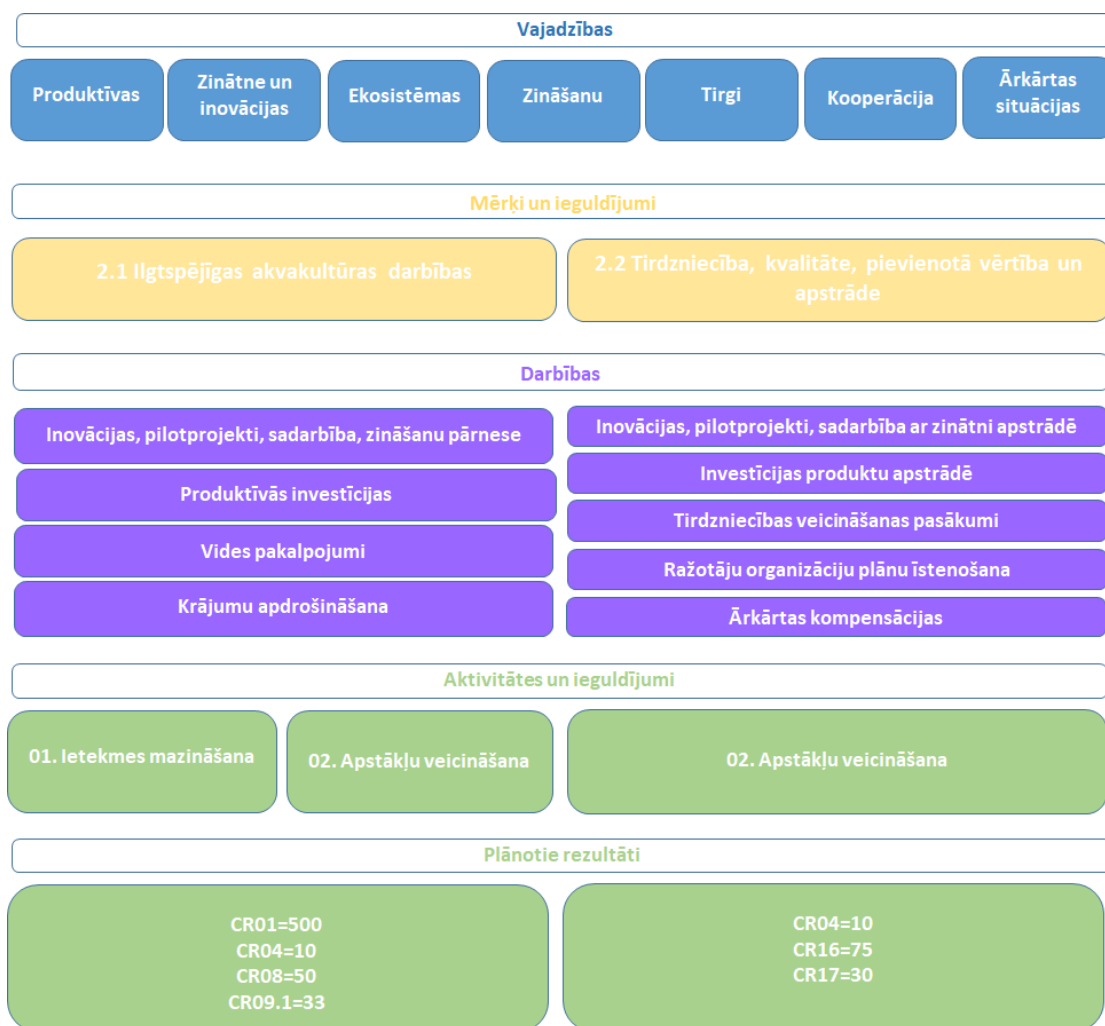
Augstākminētās vajadzības nav uzskatāmas par idiosinkrātiskām, jo to apmierināšanai nepieciešamas pastāvīgas aktivitātes. Tādējādi to iekļaušana katrā nākamajā periodā ir predeterminēta.

PZA iekļautās vajadzības, kuras nav tikušas tieši identificētas ZRP (*emerging needs*):

- Investīcijas energoresursu, izejvielu efektīvai izmantošanai zivju apstrādē.
- Zivju apstrādes uzņēmumu sadarbības ar zinātni veicināšana inovatīvu ražošanas tehnoloģiju, metožu un procesu radīšanā un pilnveidē, tai skaitā digitalizācijas iespēju izmantošanā.
- Dziļākas sadarbības veicināšana produktu piegāžu ķēdes ietvaros, starpnozaru kopprojektu īstenošana.
- Uz jaunajām politikas iniciatīvām (Eiropas Zaļais kurss, īpaši aprites ekonomika, klimatneitralitāte) pamatprincipos balstītu tehnoloģiju izstrāde un ieviešana ražošanā.
- Pētniecības infrastruktūras izveide un attīstība inovāciju un pētniecības kapacitātes stiprināšanai.

Nav tādu ZRP iekļauto vajadzību, kuras nebūtu tikušas identificētas PZA (*fixed needs*). Tas nozīmē, ka zivju apstrādē nav mainījusies situācija un neviena no vajadzībām nav tikusi apmierināta pilnā apmērā, vai arī tās paredz pastāvīgas aktivitātes ar predeterminētu iekļaušanu katrā nākamajā periodā.

Prioritātes 2 intervences loģika norādīta attēls 35.

attēls 35. 2.Prioritātes intervences loģika

Piezīme: ieguldījumi norādīti MEUR

Avots: autoru konstrukcija

ZRP 2. prioritāte ir saistāma ar akvakultūras jomu, turpretī PZA 1. prioritāte ietver arī apstrādi un tirdzniecību. PZA 2. prioritātei *Veicināt ilgtspējīgas akvakultūras darbības un zvejas un akvakultūras produktu apstrādi un tirdzniecību, tādējādi sekmējot pārtikas nodrošinājumu Savienībā* atbilst ZRP 2. prioritāte *Veicināt vides ziņā ilgtspējīgu, resursu ziņā efektīvu, inovatīvu, konkurētspējīgu un uz zināšanām balstītu akvakultūru* un ZRP 5. prioritāte *Veicināt tirdzniecību un apstrādi*.

PZA 2.1. mērķim *Veicināt ilgtspējīgas akvakultūras darbības*, jo īpaši stiprināt akvakultūras ražošanas konkurētspēju, vienlaikus nodrošinot, ka darbības ilgtermiņā ir ekoloģiski ilgtspējīgas atbilst ZRP 1. mērķis *Atbalsta sniegšana tehnoloģiju izstrādes, inovācijas un zināšanu pārneses stiprināšanai* un 4. mērķis *Tādas akvakultūras veicināšana, kurā tiek nodrošināta augsta līmeņa vides aizsardzība, un dzīvnieku veselības un labturības un sabiedrības veselības un drošības veicināšana*.

PZA 2.2. mērķim *Veicināt zvejas un akvakultūras produktu tirdzniecību, kvalitāti un pievienoto vērtību, kā arī minēto produktu apstrādi* ZRP nav atbilstoša mērķa.

2. prioritātes mērķi un to sasniegšanas novērtēšanai izvēlētie rādītāji norādīti tabula 2.

2. Prioritātes mērķi un to sasniegšanas novērtēšanai PZA iekļautie rādītāji

Mērķis	Kods	Rādītājs
2.1. Veicināt ilgtspējīgas akvakultūras darbības, jo īpaši stiprinās akvakultūras ražošanas konkurētspēju, vienlaikus nodrošinot, ka darbības ilgtermiņā ir ekoloģiski ilgtspējīgas	CO01	Darbību skaits
	CR01	Jauna ražošanas jauda
	CR04	Uzņēmumi ar lielāku apgrozījumu
	CR08	Personas, kas guvušas labumu
	CR09.1	Platība, ko ietekmējuši pasākumi, ar ko veicina labu vides stāvokli, aizsargā, saglabā un atjauno bioloģisko daudzveidību un ekosistēmas
2.2. Veicināt zvejas un akvakultūras produktu tirdzniecību, kvalitāti un pievienoto vērtību, kā arī minēto produktu apstrādi	CO01	Darbību skaits
	CR04	Uzņēmumi ar lielāku apgrozījumu
	CR16	Struktūras, kas gūst labumu no veicināšanas un informēšanas pasākumiem
	CR17	Struktūras, kas uzlabo ražošanas un/vai pārstrādes resursefektivitāti

Avots: PZA

3.2.3 3. prioritāte

PZA 3. prioritātē Sekmēt ilgtspējīgu zilo ekonomiku piekrastes, salu un iekšzemes teritorijās un veicināt zvejniecības un akvakultūras kopienu attīstību ir noteiktas vairākas vajadzības, kuras ir tikušas identificētas ZRP (persistent needs):

- Vietējās iniciatīvas pasākumu īstenošana zivsaimniecībai nozīmīgās teritorijās Baltijas jūras un Rīgas jūras līča piekrastē, kur atrodas vairākums zivsaimniecības uzņēmumu un zivsaimniecībā nodarbināto.
- Pievienotās vērtības radīšana piekrastē ražotiem zivsaimniecības produktiem un ar to saistītiem pakalpojumiem, tostarp piekrastes zvejā.
- Ekonomiskās aktivitātes veicināšana, darbību dažādošana (tostarp tūrisma veicināšana) piekrastes uzņēmējdarbībā, kā arī sezonālās problēmu mazināšanai un dzīves telpas uzlabošanai.
- Kultūrvēsturiskā mantojuma izmantošanas veicināšana.
- Vides pakalpojumu attīstības sekmēšana un izmantošana.

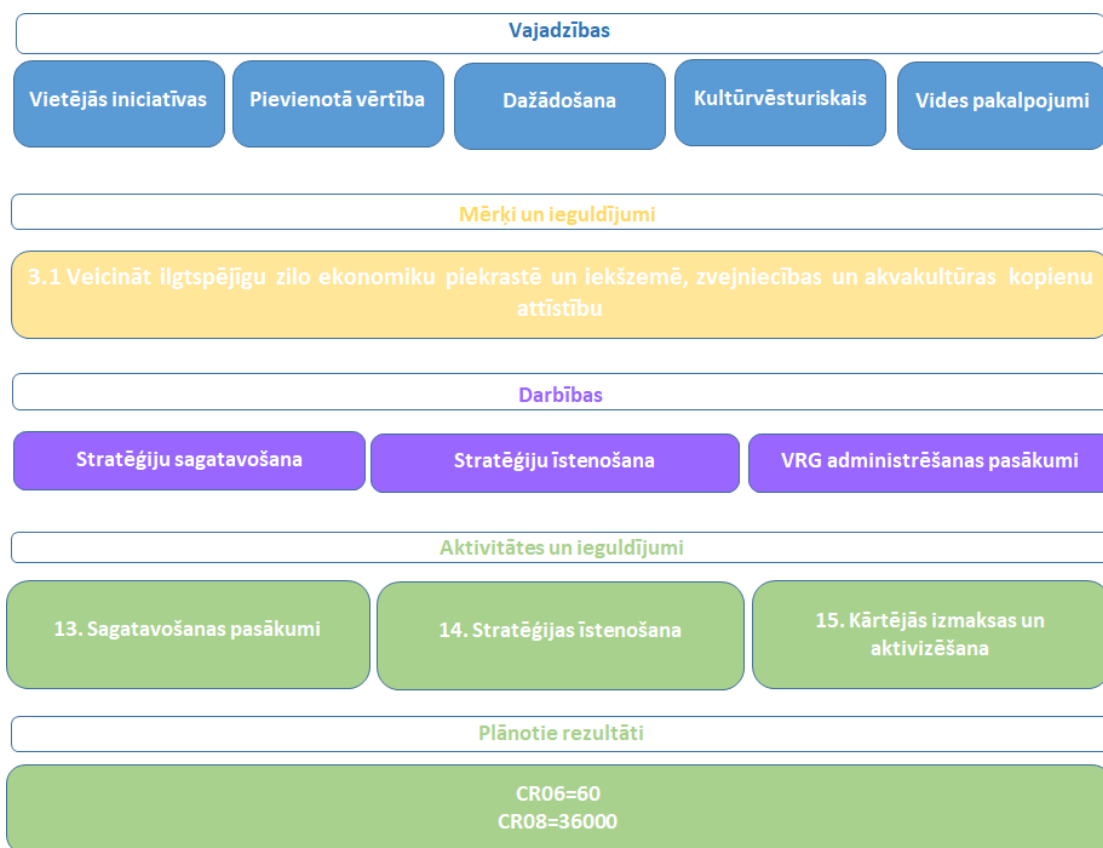
Augstākminētās vajadzības nav uzskatāmas par idiosinkrātiskām, jo to apmierināšanai nepieciešamas pastāvīgas aktivitātes. Tādējādi to iekļaušana katrā nākamajā periodā ir predeterminēta.

PZA iekļautās vajadzības, kuras nav tikušas tieši identificētas ZRP (*emerging needs*):

- Jaunajām politikas iniciatīvām atbilstošu zvejniecībai, tai skaitā piekrastes zvejniecībā nepieciešamo pakalpojumu un infrastruktūras attīstīšana ostās, tostarp novēršot jūras atkritumu rašanos, veicinot to savākšanu un apsaimniekošanu.
- Klimata pārmaiņu mazināšana, kā arī atjaunojamās enerģijas izmantošanas un efektivitātes palielināšana un citas ilgtspējīgas darbības atbilstoši Zaļā kursa mērķim.
- Bioekonomikas un aprites ekonomikas pamatprincipu īstenošana.
- Veicinot inovācijas, jo īpaši Zaļā kursa prioritātēs (tostarp klimata pārmaiņu mazināšanā, ekosistēmas atjaunošanā un saglabāšanā), un ilgtspējīgas uzņēmējdarbības formas, attīstīt piekrastes teritorijas.
- Digitalizācijas veicināšana visās Zilās ekonomikas jomās, tādējādi arī nodrošinot iespēju uzlabot dažādu pakalpojumu sniedzēju sadarbību.

Nav tādu ZRP iekļauto vajadzību, kuras nebūtu tikušas identificētas PZA (*fixed needs*).

3. prioritātes intervences loģika norādīta attēls 36.

attēls 36. 3. prioritātes intervences loģika

Piezīme: ieguldījumi norādīti milj.EUR

Avots: autoru konstrukcija

Gan ZRP, gan PZA 3. prioritāte ir saistāma ar **piekrastes** teritorijām. PZA 3. prioritātei Sekmēt ilgtspējīgu zilo ekonomiku piekrastes, salu un iekšzemes teritorijās un veicināt zvejniecības un akvakultūras kopienu attīstību tikai daļēji atbilst ZRP 4. prioritāte Palielināt nodarbinātību un teritoriālo kohēziju, jo PZA darbības periodā gan piekrastes teritorijās, gan valstī kopumā ir vērojams darbaspēka deficīts, un jaunu darbavietu radīšana šo deficītu var padarīt izteiktāku. Uz to norāda arī iepriekšējās sadaļās minētais par darbaspēka vakancēm, kas izteiktākas ir piekrastes teritorijās. Bez tam, intervijās ar uzņēmumu pārstāvjiem ir norādīts darbaspēka trūkums, kā ražošanas ierobežojošs faktors (skat. atskaiti: Nozares izturētspējas kvalitatīvais novērtējums)³. Darbaspēka trūkumu ir iespējams novērst ar investīcijām tehnoloģijās, inovatīviem risinājumi, kā arī ar ārvalstu darbaspēka piesaisti. Tiek norādīta nodarbinātības ciešā saikne ar atalgojumu un darba ņēmēju kvalifikāciju.

PZA 3.1. mērķim Veicināt ilgtspējīgu zilo ekonomiku piekrastes, salu un iekšzemes apgabalos un veicināt zvejniecības un akvakultūras kopienu attīstību daļēji atbilst ZRP 1. mērķis Ekonomiskās izaugsmes, sociālās iekļaušanas un darbavietu radīšanas veicināšana un sniedzot atbalstu nodarbināmībai un darbaspēka mobilitātei piekrastes un iekšzemes kopienās, kas atkarīgas no zvejas un akvakultūras, darbību dažādošana zivsaimniecības nozarē un citās piejūras ekonomikas nozarēs.

³ Nozares izturētspējas kvalitatīvais novērtējums. Ziņojums Programma zivsaimniecības attīstībai 2021.-2027. AREI, 2023. (projekts)

3. prioritātes mērķi un to sasniegšanas novērtēšanai izvēlētie rādītāji norādīti tabula 3.

tabula 3

3. prioritātes mērķi un to sasniegšanas novērtēšanai PZA iekļautie rādītāji

Mērķis	Kods	Rādītājs
3.1. Veicināt ilgtspējīgu zilo ekonomiku piekrastes, salu un iekšzemes apgabalos un veicināt zvejniecības un akvakultūras kopienu attīstību	CO01	Darbību skaits
	CR06	Izveidotās darbvietas
	CR08	Personas, kas guvušas labumu

Avots: PZA

3.2.4 PZA neiekļautās ZRP prioritātes un vajadzības

PZA nav iekļautas tādas ZRP prioritātes kā 3. prioritāte Sekmēt KZP īstenošanu un 6. prioritāte Veicināt integrētās jūrlietu politikas īstenošanu. ZRP iekļautais 1. mērķis Zinātniskas informācijas uzlabošana un sniegšana, kā arī datu vākšanas un pārvaldības uzlabošana atbilst PZA 1. prioritātes 1.6. mērķa Veicināt ūdens bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu aizsargāšanu un atjaunošanu aktivitātei; ZRP iekļautais 2. mērķis Atbalsta sniegšana uzraudzībai, kontrolei un noteikumu izpildei, tādējādi palielinot iestāžu spēju un valsts pārvaldes efektivitāti, bet nepalielinot administratīvo slogu atbilst PZA 1. prioritātes 1.4. darbībai Veicināt efektīvu zvejas kontroli un izpildi, tostarp NNN zvejas apkarošanu, kā arī uzticamus datus, lai varētu pieņemt zināšanās balstītus lēmumus. ZRP 6. prioritātei Veicināt integrētās jūrlietu politikas īstenošanu atbilst PZA 1. darbība Integrētās jūrniecības politikas izstrāde un īstenošana.

ZRP vajadzību Atbalstīt investīcijas zvejas kuģos, kas saistītas ar veselību, kuģošanas drošību un higiēnu un Atbalstīt zvejniekiem nepieciešamos ieguldījumus ostās, lai paaugstinātu izkrauto zvejas produktu kvalitāti, palielinātu energoefektivitāti, veicinātu vides aizsardzību un uzlabotu drošības un darba apstākļus neiekļaušanu PZA vajadzībās ir iespējams pamatot ar vajadzības Investīcijas klimata pārmaiņu mazināšanai - ilgtermiņa noturībai, CO2 mazināšanai un energoefektivitātei un citām ilgtspējīgām darbībām atbilstoši Zaļā kursa mērķim, kuģošanas drošības, zvejnieku veselības un higiēnas apstākļu uz zvejas kuģiem uzlabošanai iekļaušanu PZA.

ZRP vajadzības Nepieciešams atbalsts saistībā ar COVID-19 ietekmi neiekļaušanu PZA vajadzībās ir iespējams pamatot ar iespējamo atbalstu mērķa 2.2 darbības Kompensācijas zivsaimniecībā ārkārtas gadījumos - mērķis ir mazināt riskus uzņēmumiem ārkārtas situācijās zaudējot ieņēmumus vai sedzot radušās papildus izmaksas, kā arī kompensējot atzītām ražotāju organizācijām un ražotāju organizāciju apvienībām, kuras uzglabā Regulas (ES) Nr. 1379/2013 II pielikumā uzskaitītos zvejniecības produktus, ar nosacījumu, ka šos produktus uzglabā saskaņā ar minētās regulas 30. un 31. pantu ietvaros.

Kopumā ZRP identificētajām un PZA tiešā veidā neiekļautajām vajadzībām un mērķiem PZA atbilst nedaudz atšķirīgi formulētas vajadzības un mērķi.

3.3. Papildus rādītāji PZA prioritāšu vajadzību apmierināšanas pakāpes noteikšanai

PZA izvēlētie konteksta un rezultāta rādītāji raksturo vajadzībām atbilstošo mērķu sasniegšanai noteikto pasākumu iznākumus, bet tie nav piemēroti programmas atbalsta ietekmes noteikšanai. Vajadzībās balstīti rādītāji veidoti no vajadzību definējuma. Bez tam vairāku PZA vajadzību apmierināšanas pakāpes noteikšanai izskatīti citi rādītāji

programmas prioritāšu novērtēšanai, izmantojot publiski pieejamos datus, kā arī LAD datubāzē iekļauto LAPSA dinamisko rādītāju datus par atbalsta saņēmējiem PZA.

3.3.1 1. prioritāte

Ņemot vērā izvirzītās vajadzības un definētos mērķus, izmantojamie rādītāji 1. prioritātes mērķu sasniegšanas novērtēšanai norādīti tabula 4. Katrai PZA definētajai vajadzībai var būt viens vai vairāki rādītāji, kas to raksturo.

tabula 4

1. prioritātes mērķu sasniegšanas novērtēšanai izmantojamie papildu rādītāji

Rādītājs	Pamatojums	Datu avots	Mērķis
Nodarbināto skaita attiecība pret vakanču skaitu zvejnīcībā	parāda, kādā mērā tiek mazināts darbaspēka deficīts nozarē.	CSP	1.1.
Bruto pievienotā vērtība uz vienu nodarbināto zvejnīcībā	raksturo nozares konkurētspēju.	CSP	1.1.
Zvejas flotes kuģu vidējais vecums	raksturo zvejnīcības ekoloģisko ilgtspēju, kā arī investīcijas klimata pārmaiņu mazināšanai	CSP	1.3.
Zvejas flotes bruto tonnāžas attiecība pret kopējo nozveju	raksturo, kādā mērā tiek veicināta zvejas kapacitātes pielāgošana zvejas iespējām	Eurostat	1.3.
Personu līdz 39 gadu vecumam īpatsvars zvejnīcībā nodarbināto kopskaitā	norāda uz atbalstu jauno zvejnieku piesaistei zvejai	CSP	1.1.
Zvejas flotes enerģijas patēriņš uz izkrāvumu vienību	raksturo zvejas flotes energoefektivitāti.	Eurostat	1.1.
Sadarbības darbības starp iesaistītajām pusēm	raksturo sadarbības un kooperācijas sekmēšanu starp iesaistītajām pusēm	LAD	1.1.
Atbalstītās ieviestās inovācijas	raksturo zinātnes un uzņēmumu sadarbības sekmēšanu inovāciju attīstībai	LAD	1.1.
Ieviestie vai uzlabotie kontroles līdzekļi	raksturo zvejas kontroles, pārbaudes, datu apmaiņas sistēmas pilnveidi	LAD	1.4.
CO2 emisiju samazinājumu izraisošs enerģijas patēriņš*	raksturo devumu klimata pārmaiņu mazināšanai	LAD	1.1.

Avots: autoru konstrukcija

Vajadzība “Konkurētspējas kāpināšana, jo īpaši efektīvai ražošanas resursu izmantošanai un augstākas pievienotās vērtības produktu radīšanai, tajā skaitā piekrastes zvejnīcībā, īpaši attīstot sadarbību un kooperāciju apmierināšanas pakāpes noteikšanai” būs izmantojami vairāki no 5.tabulā ietvertajiem rādītājiem. Rādītāju vērtību noteikšanai nepieciešama informācija par saņēmēju veiktajām sadarbības darbībām, zvejnīcības sektorā nodarbināto skaitu, vakanču skaitu, bruto pievienoto vērtību, zvejas flotes enerģijas patēriņu, kopējo nozveju, ko iegūstam gan no CSP, gan Eurostat.

Saistībā ar vajadzību “Inovāciju attīstība un zinātnes un zvejnīcības, ieskaitot piekrastes zveju, sadarbības sekmēšana jaunu produktu, metožu un tehnoloģiju radīšanai, tostarp digitalizācija, kā arī pilotprojektu veidā” būs lietderīga rādītāja Atbalstītās ieviestās inovācijas izvēle. Šī rādītāja vērtības noteikšanai nepieciešama informācija par saņēmēju veikto inovatīvo darbību skaitu. Inovācijas darbības ietver biznesa, produkta un biznesa procesa inovācijas uzņēmuma vispārējās attīstības, finanšu un komerciālajās jomās. Biznesa inovācija ir jauns vai uzlabots produkts vai biznesa process (vai to kombinācija), kas būtiski atšķiras no uzņēmuma iepriekšējiem produktiem vai biznesa procesiem, un ko uzņēmums ir ieviesis tirgū vai tas ir nonācis lietošanā. Produkta inovācija ir jauna vai uzlabota prece vai pakalpojums, kas būtiski atšķiras no uzņēmuma iepriekšējām precēm vai pakalpojumiem un kas ir ieviests tirgū. Biznesa procesa inovācija ir jauns vai uzlabots biznesa process vienai vai vairākām biznesa funkcijām, kas būtiski atšķiras no uzņēmuma iepriekšējiem biznesa procesiem un ko uzņēmums ir ieviesis lietošanā. EMFAF kontekstā tas attiecas uz mārketinga risinājumiem,

ilgtspējīgāku zveju, vides un sociālajiem pakalpojumiem, izmaiņām vai uzlabojumiem dažādos uzdevumos un darbību, lai labāk palīdzētu uzņēmumiem sasniegt savus mērķus.

Saistībā ar vajadzībām “Zvejas rīku selektivitātes uzlabošana, tostarp samazinot nevēlamo piezveju” un “Pilnveidot zvejas kontroles, pārbaudes, datu apmaiņas un noteikumu izpildes sistēmu atbilstoši ES tiesību aktos noteiktajām prasībām un tajās noteiktajos termiņos, tai skaitā izmantojot digitalizācijas iespējas, uzlabojot attālinātu elektronisku uzraudzību saistībā ar izkraušanas pienākumu, piekrastes nozvejas ziņošanu, zvejas produktu izsekojamību, kā arī citas darbības saskaņā ar ES tiesību aktiem, tostarp jaudas pārbaudi veikšanu un monitoringu” būtu lietderīgs rādītājs, kura vērtības noteikšanai nepieciešama informācija par saņēmēju uzstādītajām vai uzlabotajām obligātās kuģu izsekošanas un elektroniskās ziņošanas sistēmām, obligātajām attālinātās elektroniskās uzraudzības sistēmām, obligātajai nepārtrauktai dzinēja jaudas mērīšanai un reģistrēšanai.

Saistībā ar vajadzību “Sociāli ekonomisko pasākumu nodrošinājums nozares uzņēmumiem galīgu zvejas darbības pārtraukšanas gadījumā, ieviešot flotes sabalansēšanas pasākumus, vai pagaidu zvejas darbību pārtraukšanas gadījumā ārkārtas situāciju apstākļos” būtu lietderīgi izmantot kvalitatīvās metodes (aptaujas, fokusgrupas), lai konstatētu, kā atbalsts ir izmainījis situāciju uzņēmējiem un zvejniekiem pēc atbalsta saņemšanas.

Saistībā ar vajadzību “Investīcijas klimata pārmaiņu mazināšanai - ilgtermiņa noturībai, CO2 mazināšanai un energoefektivitātei un citām ilgtspējīgām darbībām atbilstoši Zaļā kursa mērķim, kuģošanas drošības, zvejnieku veselības un higiēnas apstākļu uz zvejas kuģiem uzlabošana” būtu lietderīgi izmantot 3 rādītājus, kuru vērtību noteikšanai nepieciešama informācija par zvejas flotes kuģu vecumu, zvejas flotes bruto tonnāžu, kopējo nozveju, saņēmēju kuģu dzinēju degvielas patēriņu pirms un pēc atbalsta dzinēja modernizācijas vai jauna dzinēja iegādes gadījumos. Patēriņa novērtējums var tikt balstīts uz dzinēja ražotāja specifikācijām.

3.3.2 2. prioritāte

Lai labāk raksturotu vajadzību apmierināšanas pakāpi akvakultūras un zivju apstrādes sektoros, ierosinām šādus papildu rādītājus (tabula 6). Rādītāju mērķis ir sniegt izmērāmus rezultātus, kas saistīti ar veiktajiem atbalsta pasākumiem un noteiktajām vajadzībām. Viens rādītājs var aptvert vairākas vajadzības, kā arī otrādi. Vairāki rādītāji saistīti ar vajadzību “*Produktīvas investīcijas augstākas pievienotās vērtības radīšanai un audzējamo sugu dažādošanai akvakultūrā, tai skaitā ieguldījumi ražošanas efektivitātes palielināšanā, ņemot vērā vides prasības, dzīvnieku veselības un labturības nodrošināšanā*” un liecina par akvakultūras sektora ekonomisko attīstību. Analogi ekonomiskie rādītāji būtu attiecināmi arī uz zivju apstrādes sektoram noteiktajām vajadzībām saistībā ar investīcijām zivju apstrādē.

Sakarā ar to, ka PZA ir paredzēts atsevišķs atbalsts bioloģiskās akvakultūras attīstībai, būtu lietderīgi vērtēt bioloģiski saražoto zivju realizācijas izmaiņas.

Vairāki rādītāji izvēlēti, lai raksturotu vajadzības saistībā ar tirgus attīstīšanu un eksporta veicināšanu gan akvakultūrā, gan zivju apstrādē.

Ierosinām arī rādītājus, kas raksturo inovācijas un sadarbību, jo arī tie saistīti ar vajadzībām “Zinātnes un akvakultūras uzņēmumu sadarbības sekmēšana inovāciju attīstībai, tai skaitā digitalizācijas iespēju izmantošana”, kā arī “Dziļākas sadarbības veicināšana produktu piegāžu ķēdes ietvaros, starpnozaru kopprojektu īstenošana” un “Kooperācijas sekmēšana inovāciju ieviešanas, ražošanas un tirgus attīstībai, zināšanu pārnesei, tostarp ražotāju organizāciju darbības veicināšana, ņemot vērā zvejas un

akvakultūras produktu tirgu kopīgās organizācijas noteiktos mērķus arī krīzes situācijās”, un saskaņā ar LAD pieejamo informāciju, attiecīgo datu uzkrāšana ir paredzēta.

Ieteicamie papildu rādītāji 2.prioritātes mērķu sasniegšanas novērtēšanai, līdz ar to pamatojumu un datu avotiem, norādīti tabula 5.

tabula 5

2. Prioritātes mērķu sasniegšanas novērtēšanai izmantojamie rādītāji

Rādītājs	Pamatojums	Datu avots	Mērķis
Bruto pievienotā vērtība uz vienu nodarbināto akvakultūrā un apstrādē	Rādītājs raksturo, kādā mērā ir pieaugusi ražošanas efektivitāte	CSP	2.1.&2.2.
Akvakultūras realizācijas apjomu izmaiņas	Raksturo nozares izaugsmi	CSP	2.1.
Realizācijas apjomu izmaiņas bioloģiskajā akvakultūrā	Raksturo bioloģiskās akvakultūras izaugsmi	CSP, LDC	2.1.
Karpas īpatsvars akvakultūras ražošanas kopapjomā	Raksturo ražošanas struktūras izmaiņas – audzējamo sugu dažādošanas pakāpi	CSP	2.1.
Inovatīvo projektu īpatsvars projektu kopskaitā	Raksturo zinātnes un akvakultūras sadarbības apmēru; inovāciju pakāpi	LAD	2.1.,2.2.
Akvakultūras produkcijas eksporta apjoms	Raksturo tirdzniecības veicināšanas darbību efektivitāti akvakultūrā.	CSP	2.1.
Zivju apstrādes produktu eksporta kopvērtība	Raksturo tirdzniecības veicināšanas darbību efektivitāti zivju apstrādē, kā arī sektora adaptāciju izmaiņām globālajā tirgū	CSP	2.2.
Zivju apstrādes produktu eksporta virzienu skaits	Raksturo zivju apstrādes sektora adaptāciju situācijas izmaiņām globālajā tirgū	CSP	2.2.
Bruto darba alga zivju apstrādē pret vidējo valstī	Raksturo sektora konkurētspēju darbaspēka piesaistē, līdz ar to attīstības iespējas	CSP	2.2.
Veicinātās inovācijas	Raksturo zinātnes un akvakultūras uzņēmumu sadarbības sekmēšanu inovāciju attīstībai	LAD	2.1.
Sadarbības aktivitātes starp iesaistītajām pusēm	Raksturo sadarbības un kooperācijas sekmēšanu starp iesaistītajām pusēm	LAD	2.1.

Avots: autoru konstrukcija

Lielu daļu no 6.tabulā redzamajiem rādītājiem apkopo CSP un tikai daļa saistās ar LAD uzkrāto informāciju.

3.3.3 3. prioritāte

3. prioritātes rādītājus nosaka 2 pamatfaktori – līdzīgi kā citās prioritātēs - prioritātes mērķi un tām pakārtotās vajadzības un pats prioritātes īstenošanas veids, kas ir atšķirīgs no citiem mērķiem.

Īstenošanas veids ir SVVA pieeja. Tas nav parasts projektu konkurss, bet gan balstīts uz vietējām vajadzībām, ievērojot fonda noteiktos ierobežojumus un PZA izvirzītos mērķus. Izvēlētie rādītāji te var nebūt pietiekoši. Tādēļ, jāizmanto papildus rādītājus, kas ģenerējami no SVVA pievienotās vērtības raksturojošiem rādītājiem (EK vadlīniju projekts), kas raksturo pašu SVVA metodi, PZA noteiktās vajadzības un ieteikto EK LEADER/SVVA vērtēšanas rādītāju kopu.

Ieteicamie rādītāji 3. prioritātes mērķu sasniegšanas novērtēšanai norādīti tabula 6.

3. prioritātes mērķu sasniegšanas novērtēšanai izmantojamie rādītāji

Rādītājs	Pamatojums	Avots	Mērķis
Nodarbināto skaita attiecība pret vakanču skaitu piekrastes teritorijās	parāda, kādā mērā tiek mazināts darbaspēka deficīts piekrastes teritorijās.	CSP	3.1.
Bruto pievienotā vērtība uz vienu nodarbināto piekrastes teritorijās	raksturo piekrastes teritoriju konkurētspēju.	CSP	3.1.
Nodarbināto īpatsvars zivsaimniecībā	rāda zivsaimniecības lomu lokālajā ekonomikā, zivsaimniecības kopienas raksturošanai	CSP	3.1.
Iedzīvotāju skaita pieaugums/izmaiņas	Proxy rādītājs, kas raksturo kopienas ilgtspēju, noturību	CSP	3.1.
CO2 emisijas samazinošs enerģijas patēriņš	raksturo klimata mērķus un vajadzības	LAD	3.1.
Veicinātās inovācijas	raksturo SVVA vienu no pamatprincipiem	LAD	3.1.
Izveidotie biznesi	Proxy rādītājs, kas raksturo ekonomisko aktivitāti	LAD	3.1.
Projektu skaits un finansējums, kas atbalsta kultūrvēsturiskā mantojuma izmantošanu	Rāda kultūrvēsturiskā mantojuma nozīmi kopienā	LAD	3.1.
Vides projektu skaits un finansējums	Rāda videspakalpojumu nozīmi kopienā	LAD	3.1.
Projektu skaits un finansējums ostu pakalpojumu attīstībai	Rāda ostu nozīmi zivsaimniecības kopienā	LAD	3.1.
Digitalizācijas projektu skaits un finansējums	Proxy rādītājs, kas saraksturo sadarbības iespējas	LAD	3.1.
Bioekonomikas un aprites ekonomikas projektu skaits un finansējums	Raksturo bioekonomikas un aprites ekonomikas principu īstenošanu	LAD	3.1.
Dažādošanas projekti, tsk. tūrisms un sezonālā mazināšana	Raksturo ekonomisko aktivitāti	LAD	3.1.
Vienības ar uzlabotu sociālo ilgtspēju	Vietējās iniciatīvas pasākumu īstenošana	LAD	3.1.
Vienības, kuras gūst labumu no veicināšanas un informēšanas darbībām	Vietējās iniciatīvas pasākumu īstenošana	LAD	3.1.

Avots: autoru konstrukcija

Minētie rādītāji ir pielīdzināmi citu teritoriju vidējiem rādītājiem. SVVA gadījumā rādītāji var tikt papildināti pēc SVVA stratēģiju apstiprināšanas, jo VRG, izstrādājot savas stratēģijas, var izvēlēties papildus rādītājus savu teritoriju attīstības mērīšanai. EK iesaka rādītāju sarakstu, ko var izmantot, paplašinot esošos rādītājus⁴.

No rādītājiem daļa ir pieejama CSP un LAD datu bāzēs, un VRG atskaitēs. Daļa no rādītājiem iegūstama aprēķinu ceļā no pieejamajiem datiem un apstiprināto projektu analīzes, kā arī VRG iesniegtā informācija.

Rādītāji, kas balstās definētajā mērķī un raksturo ilgtspēju ir *Nodarbināto skaita attiecības pret darbavietu skaitu sadalījums teritorijās; Bruto pievienotās vērtības (BPV) uz vienu nodarbināto attiecības pret valsts vidējo dalījuma* pa teritorijām.

Kopienas raksturošanai var lietot daudzveidīgus rādītājus, tomēr vislabāk izmantojami: *Iedzīvotāju skaita pieaugums/izmaiņas; Nodarbināto īpatsvars zivsaimniecībā*. Uz kopienu arī attiecas savstarpējās uzticamības, sadarbības, tīklošanās, iesaistes, sociālā labuma projektu rādītāji, kas raksturo sociālo kapitālu. Ņemot vērā SVVA pievienotās vērtības novērtēšanu, šīs rādītāju grupas var tikt skatītas SVVA īstenošanas veida raksturošanai.

Rādītājiem, kas balstās PZA noteiktajās vajadzībās, kā pamats izmantots *projektu skaits* atbilstošajās vajadzībās un *finansējums*, piemēram, *projektu skaits un finansējums*

⁴ Vadlīnijas un ieteikumi sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģijas izstrādei 2023.-2027.gadam. AREI, 2023. Saite: <https://www.lad.gov.lv/lv/media/5580/download?attachment>

ostu pakalpojumiem, kas tiek īstenots ar SVVA pieeju (piedāvātos rādītājus skat. tab.7 un 2. pielikumā).

Vajadzības “*Veicinot inovācijas, jo īpaši Zaļā kursa prioritātēs (tostarp klimata pārmaiņu mazināšanā, ekosistēmas atjaunošanā un saglabāšanā), un ilgtspējīgas uzņēmējdarbības formas, attīstīt piekrastes teritorijas*” apmierināšanas pakāpes noteikšanai” izmantojams rādītājs - *Veicinātās inovācijas* (par inovācijām plašāk skatīt pie 1.prioritātes šī rādītāja apraksta).

Saistībā ar vajadzību “*Klimata pārmaiņu mazināšana, kā arī atjaunojamās enerģijas izmantošanas un efektivitātes palielināšana un citas ilgtspējīgas darbības atbilstoši Zaļā kursa mērķim*” būtu lietderīga rādītāja *CO2 emisijas samazinošs enerģijas patēriņš* “ nepieciešams rādītājs *CO2 emisijas samazinošs enerģijas patēriņš*, kura iegūšanai nepieciešama informācija par enerģijas patēriņa izmaiņām.

Saistībā ar vajadzībām “*Pievienotās vērtības radīšana piekrastē ražotiem zivsaimniecības produktiem un ar to saistītiem pakalpojumiem, tostarp piekrastes zvejā*” un “*Ekonomiskās aktivitātes veicināšana, darbību dažādošana (tostarp tūrisma veicināšana) piekrastes uzņēmējdarbībā, kā arī sezonālās problēmu mazināšanai un dzīves telpas uzlabošanai*” nepieciešami rādītāji, kuru noteikšanai izmanto piekrastes teritorijā izveidoto biznesu/uzņēmumu skaitu, nodarbināto un vakanču skaitu, bruto pievienoto vērtību. Būtiski, lai VRG uzkrātu informāciju, piemēram, par VRG atbalstīto darbību skaitu vietējo zvejnieku darbības dažādošanā, jaunu uzņēmumu dibināšanā ar konsultāciju pakalpojumiem, veikto priekšizpēti, sniegto palīdzību biznesa plānu izstrādē, kā arī bez VRG atbalsta dibinātajiem un reģistrētajiem jaunajiem diversificētajiem uzņēmumiem. Daļa no minētajiem datiem iegūstama no VRG atskaitēm un to apkopotās informācijas, ko VRG sniedz LAD, daļu var aprēķināt salīdzinot ar CSP datiem.

EK ir izstrādājusi rādītāju sarakstu, kas orientējas uz SVVA vērtēšanu, kas kontekstuāli skaidrots SVVA stratēģiju vadlīnijās (2023). Minētie rādītāji attiecināmi uz LEADER/SVVA plašāk un modificējot ir izmantojami PZA 3. mērķa vērtēšanā (skatīt 2. pielikumu).

Rādītāji, kas balstās īstenošanas veidā, 3. prioritāte tiek ieviesti balstoties uz vietējām vajadzībām, kas noteiktas SVVA stratēģijās VRG teritorijās. Pēdējā laikā ir aktuāla LEADER/SVVA pievienotās vērtības analīze, ko izvirza gan Eiropas auditoru palāta savos ziņojumos, gan LV LVK LEADER/SVVA novērtējumā 2023. gadā. EK reaģējot uz šādu nepieciešamību gatavo vadlīnijas SVVA pievienotās vērtības novērtēšanai. Pielietotā metode iever gan kvantitatīvos, gan kvalitatīvos datus. SVVA stratēģijās var tikt noteiktas savas prioritātes un atbilstošie rādītāji balstoties uz PZA un vietējām vajadzībām. Vērtējot 3. prioritāti, šie rādītāji var tikt iekļauti kopējā vērtējumā. Ņemot vērā piedāvāto SVVA pievienotās vērtības rādītāju lielo apjomu, var tikt izvēlēti daži pamatrādītāji, kas var tikt paplašināti un konkrētizēti balstoties uz metodes adoptēšanu LV vidē (skatīt 2. pielikumu).

Kā redzams no iepriekš redzamajām tabulām (5;6;7.tab.), ir rādītāji, kas ir izmantojami vairākām prioritātēm un vajadzībām, atšķiras tikai to tvērums: sektorāls vai teritoriāls.

3.4. Sektoru ekonomiskais sniegums iepriekšējā periodā

3.4.1 Ekonomisko sniegumu raksturojošo rādītāju izvēle

Ekonomisko sniegumu raksturojošo rādītāju izvēli nosaka to pieejamība VID uzkrātajā informācijā par zivsaimniecības nozares uzņēmumu bilancēm un peļņas un zaudējumu pārskatiem, kā arī to atbilstība pētījuma mērķim. Ņemot vērā to, ka lielākā daļa informācijas raksturo uzņēmumu finansiālo situāciju, sociāli ekonomiskās situācijas novērtēšanai ir iespējams izvēlēties sekojošus pamatrādītājus: uzņēmumu lielums, neto apgrozījums, darbaspēka vienības, vidējā bruto darba samaksa un atvasinātos rādītājus: neto apgrozījums uz darbaspēka vienību un vidējā bruto darba samaksa uz darbaspēka vienību.

3.4.2 Zvejniecība

Zvejniecības sektorā ir pieejama informācija par 19 saņēmējiem un 57 nesaņēmējiem. Uzņēmumu lielums 2015. gadā un 2021. gadā norādīts tabula 7.

tabula 7

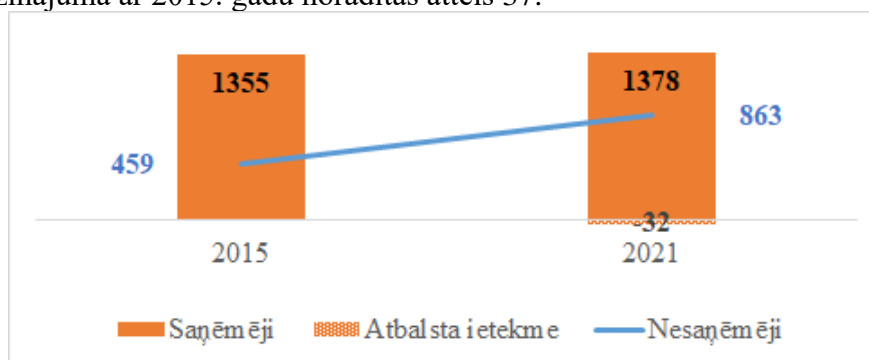
Zvejniecības uzņēmumu lieluma izmaiņas

Skaitis	Lielums 2015	Lielums 2021
47	mazs	mikro
10	vidējs	mikro
7	mikro	mikro
6	mazs	mazs
1	mikro	mazs
1	mikro	vidējs
1	mazs	vidējs
1	vidējs	mazs
1	vidējs	vidējs
1	liels	mazs

Avots: VID

Lielākā daļa sektora dalībnieku no maziem uzņēmumiem ir kļuvuši par mikrouzņēmumiem. No vidējiem par maziem kļuvuši 10 uzņēmumi. Tikai trīs uzņēmumu lielums pieaudzis. Šāda tendence atbilst iepriekš konstatētajam vidējās nodarbinātības uzņēmumā samazinājumam.

Vidējās neto apgrozījuma izmaiņas saņēmēju un nesaņēmēju grupās 2021. gadā salīdzinājumā ar 2015. gadu norādītas attēls 37.

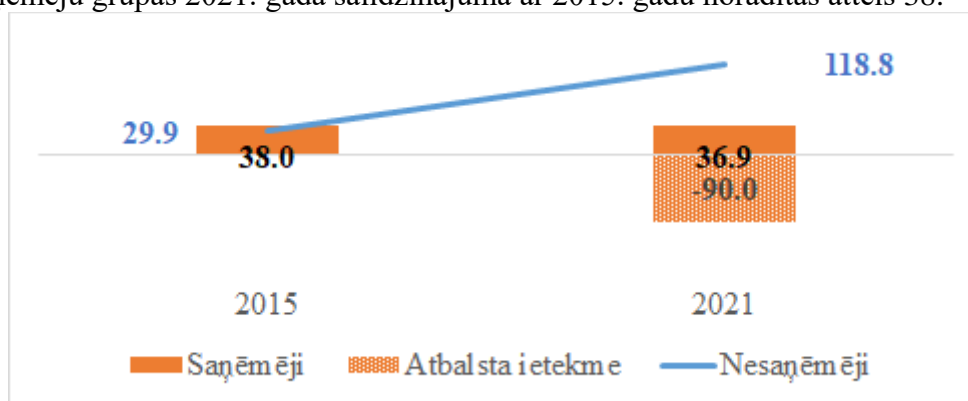

attēls 37. Vidējais neto apgrozījums zvejniecībā, tūkst. EUR

Avots: VID

Nesaņēmēju vidējais neto apgrozījums palielinājies no 459 tūkst. EUR 2015. gadā līdz 863 tūkst. EUR 2021. gadā. Saņēmēju vidējais neto apgrozījums palielinājies no 1355 tūkst. EUR 2015. gadā līdz 1378 tūkst. EUR 2021. gadā. Ar naivo DiD metodi aprēķinātā atbalsta ietekme uz saņēmēju vidējo bruto darba algu sasniedz -32 tūkst. EUR, jeb -2% no vidējā pieauguma. Tādējādi ir iespējams, ka atbalstam ir negatīva ietekme uz saņēmēju neto apgrozījumu. Šāda situācija skaidrojama ar zvejniecības sektora atbalsta pasākumu struktūru, ievērojamu atbalstu sniedzot ekonomiskās darbības ierobežošanai ar kuģu sagriešanu. Lielākā daļa atbalstīto projektu 1. prioritātē nav bijuši ar mērķi palielināt apgrozījumu, bet drīzāk pretēji - zvejas darbību pagaidu vai pilnīga pārtraukšanu, kā arī kompensācijas par nozvejas zaudējumiem, ko radījuši dzīvnieki. Līdz ar to atbalsta mērķis bija kompensēt negūtos ieņēmumus, kas deva iespēju saņemt ieņēmumus arī pie mazāka apgrozījuma.

Vidējā neto apgrozījuma uz vienu darbaspēka vienību izmaiņas saņēmēju un nesaņēmēju grupās 2021. gadā salīdzinājumā ar 2015. gadu norādītas attēls 38.

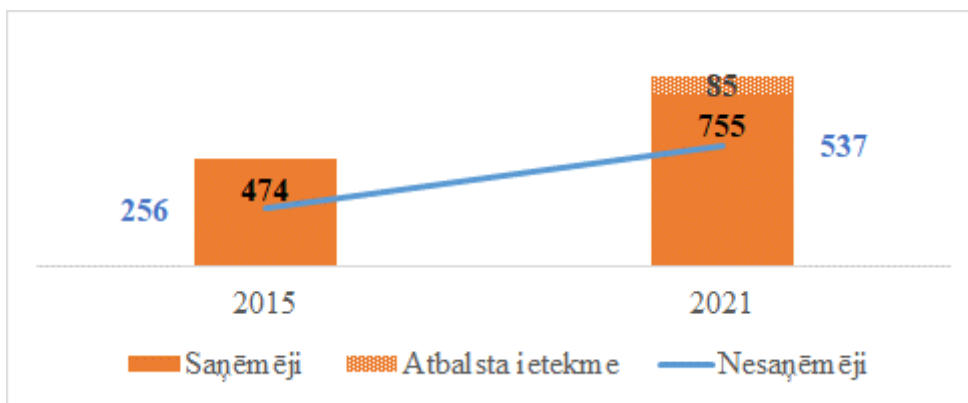

attēls 38. Vidējais neto apgrozījums uz vienu darbaspēka vienību zvejniecībā, tūkst. EUR

Avots: VID

Nesaņēmēju vidējais neto apgrozījums uz vienu darbaspēka vienību palielinājies no 29.9 tūkst. EUR 2015. gadā līdz 118.8 tūkst. EUR 2021. gadā. Saņēmēju vidējais neto apgrozījums uz vienu darbaspēka vienību samazinājies no 38.0 tūkst. EUR 2015. gadā līdz 36.9 tūkst. EUR 2021. gadā. Ar naivo DiD metodi aprēķinātā atbalsta ietekme uz saņēmēju vidējo neto apgrozījumu uz vienu darbaspēka sasniedz - 90 tūkst. EUR, jeb - 53% no vidējā pieauguma. Tādējādi ir iespējams, ka atbalstam ir negatīva ietekme uz saņēmēju darba ražīgumu. Arī šeit var secināt līdzīgi kā iepriekšējā gadījumā, ka atbalsts darbojies kā kompensācijas mehānisms, lai segtu negūtos ieņēmumus. Tā kā atbalsta mērķis ir bijis cits, tad arī no programmas uz šo rādītāju nebija sagaidāma pozitīva ietekme.

Vidējās bruto darba algas izmaiņas 2021. gadā saņēmēju un nesaņēmēju grupās 2021. gadā salīdzinājumā ar 2015. gadu norādītas attēls 39. Jāņem vērā, ka šī samaksa ir par strādājošo skaitu, nenosakot vai tie strādājuši pilna laika vai daļēju slodzi.

attēls 39. Vidējā bruto darba samaksa uz vienu nodarbināto zvejniecībā

Avots: VID

Nesaņēmēju vidējā bruto darba alga palielinājusies no 256 EUR 2015. gadā līdz 537 EUR 2021. gadā. Saņēmēju vidējā bruto darba alga palielinājusies no 474 EUR 2015. gadā līdz 841 EUR 2021. gadā. Ar naivo DiD metodi aprēķinātā atbalsta ietekme uz saņēmēju vidējo bruto darba algu sasniedz 85 EUR, jeb 10% no vidējā pieauguma. Tādējādi ir iespējams, ka atbalstam ir pozitīva ietekme uz saņēmēju bruto darba samaksu.

Tas nozīmē, ka, neraugoties uz apgrozījuma un darba ražīguma samazinājumu, atbalsta rezultātā tomēr izdevies saglabāt konkurētspējīgu darba samaksu.

3.4.3 Akvakultūra

Akvakultūras sektorā ir pieejama informācija par 19 ZRP atbalsta saņēmējiem un 39 nesaņēmējiem. Uzņēmumu lielums 2015. gadā un 2021. gadā norādīts tabula 8.

tabula 8

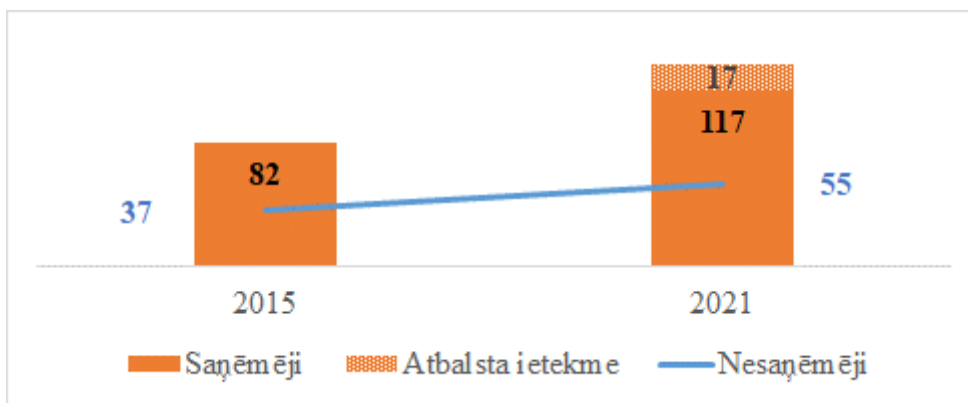
Akvakultūras uzņēmumu lieluma izmaiņas

Skaitis	Lielums 2015	Lielums 2021
39	mazs	mikro
10	mikro	mikro
6	mazs	mazs
1	mazs	vidējs
1	vidējs	mikro
1	vidējs	mazs

Avots: VID

Lielākā daļa sektora dalībnieku no maziem uzņēmumiem ir kļuvuši par mikrouzņēmumiem. Mikrouzņēmuma statusu ir saglabājuši 10 uzņēmumi. Tikai viena uzņēmuma lielums pieaudzis. Šāda tendence atbilst iepriekš konstatētajam vidējās nodarbinātības uzņēmumā samazinājumam.

Vidējās neto apgrozījuma izmaiņas saņēmēju un nesaņēmēju grupās 2021. gadā salīdzinājumā ar 2015. gadu norādītas attēls 40.

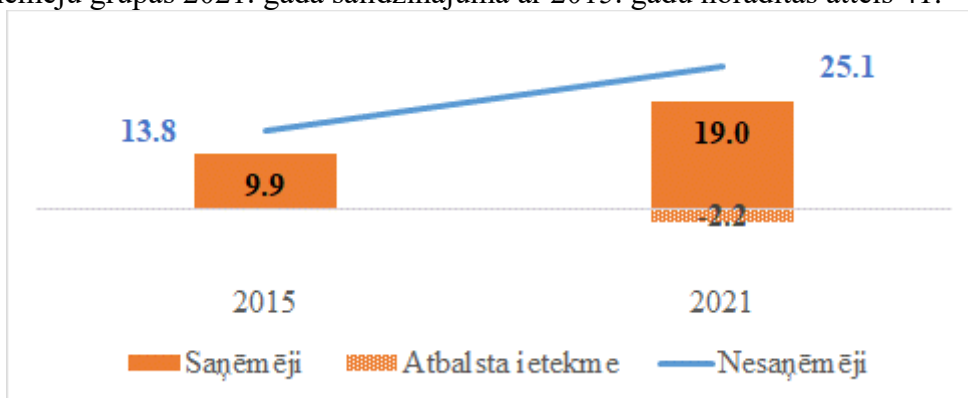

attēls 40. Vidējais neto apgrozījums akvakultūrā, tūkst. EUR

Avots: VID

Nesaņēmēju vidējais neto apgrozījums palielinājies no 37 tūkst. EUR 2015. gadā līdz 55 tūkst. EUR 2021. gadā. Saņēmēju vidējais neto apgrozījums palielinājies no 82 tūkst. EUR 2015. gadā līdz 133 tūkst. EUR 2021. gadā. Ar naivo DiD metodi aprēķinātā atbalsta ietekme uz saņēmēju vidējo neto apgrozījumu sasniedz 17 tūkst. EUR, jeb 13% no vidējā pieauguma. Tādējādi ir iespējams, ka *atbalstam ir pozitīva ietekme uz saņēmēju neto apgrozījumu*. Tas nozīmē, ka atbalsts produktīviem ieguldījumiem akvakultūrā pozitīvi ietekmējis neto apgrozījumu, jo atbilst šim mērķim.

Vidējā *neto apgrozījuma uz vienu darbaspēka vienību* izmaiņas saņēmēju un nesaņēmēju grupās 2021. gadā salīdzinājumā ar 2015. gadu norādītas attēls 41.

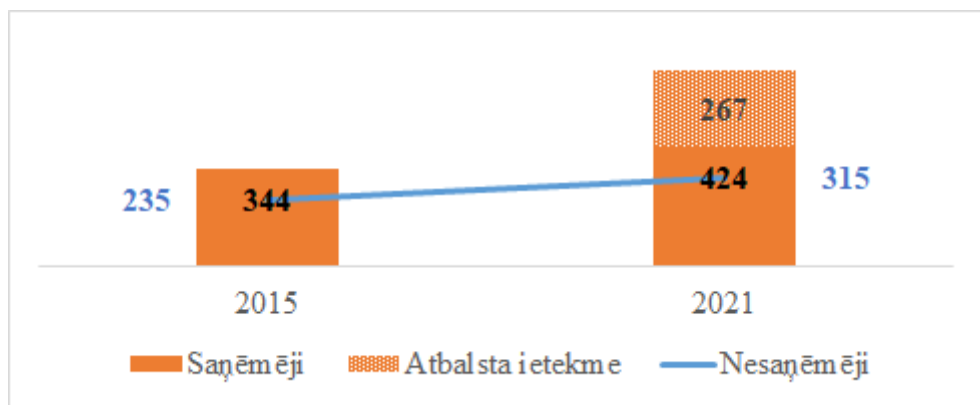

attēls 41. Vidējais neto apgrozījums uz vienu darbaspēka vienību akvakultūrā, tūkst. EUR

Avots: VID

Nesaņēmēju vidējais neto apgrozījums uz vienu darbaspēka vienību palielinājies no 13.8 tūkst. EUR 2015. gadā līdz 25.1 tūkst. EUR 2021. gadā. Saņēmēju vidējais neto apgrozījums uz vienu darbaspēka vienību palielinājies no 9.9 tūkst. EUR 2015. gadā līdz 19.0 tūkst. EUR 2021. gadā. Ar naivo DiD metodi aprēķinātā atbalsta ietekme uz saņēmēju vidējo neto apgrozījumu uz vienu darbaspēka vienību sasniedz -2.2 tūkst. EUR, jeb -13% no vidējā pieauguma. Tādējādi ir iespējams, ka *atbalstam ir negatīva ietekme uz saņēmēju darba ražīgumu*. Tas indikatīvi iezīmē, ka atbalsta saņemšanas gadījumā ir mazāks stimuls kāpināt darba ražīgumu nekā situācijā, kad atbalsts netiek saņemts, jo daļa izmaksu tiek segtas ar atbalsta palīdzību.

Vidējās bruto darba algas izmaiņas 2021. gadā saņēmēju un nesaņēmēju grupās 2021. gadā salīdzinājumā ar 2015. gadu norādītas attēls 42.

attēls 42. Vidējā bruto darba alga akvakultūrā

Avots: VID

Nesaņēmēju vidējā bruto darba alga palielinājusies no 235 EUR 2015. gadā līdz 315 EUR 2021. gadā. Saņēmēju vidējā bruto darba alga palielinājusies no 344 EUR 2015. gadā līdz 691 EUR 2021. gadā. Ar naivo DiD metodi aprēķinātā atbalsta ietekme uz saņēmēju vidējo bruto darba algu sasniedz 267 EUR, jeb 39% no vidējā pieauguma. Tādējādi ir iespējams, ka *atbalstam ir pozitīva ietekme uz saņēmēju vidējo bruto darba algu*. Tieši šis rādītājs visizteiktāk raksturo atbalsta pozitīvo ietekmi. Tas liecina par atbalsta nozīmīgo lomu ienākumu veidošanā un līdz ar to uzņēmuma konkurētspējas sekmēšanā.

3.4.4 Zivju apstrāde

Zivju apstrādes sektorā ir pieejama informācija par 21 saņēmēju un 45 nesaņēmējiem.

Uzņēmumu lielums 2015. gadā un 2021. gadā norādīts tabula 9.

tabula 9

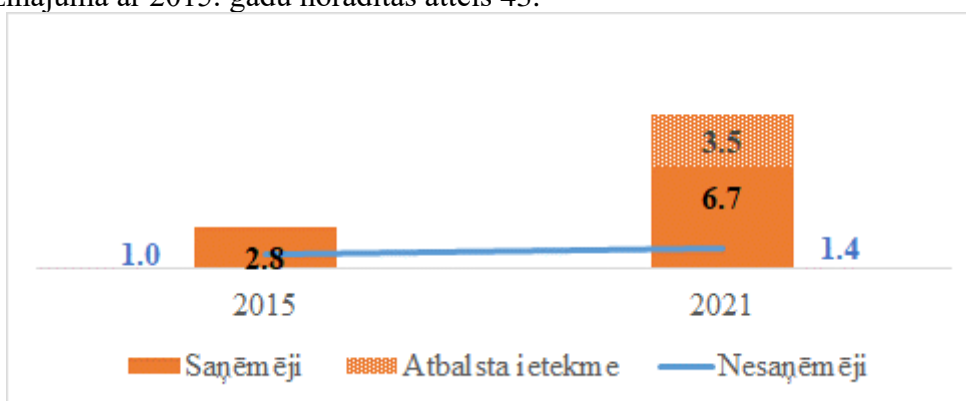
Zivju apstrādes uzņēmumu lieluma izmaiņas

Skaitis	Lielums 2015	Lielums 2021
32	mazs	mikro
11	vidējs	mikro
7	vidējs	mazs
6	mikro	mikro
2	mazs	mazs
2	mazs	vidējs
2	vidējs	vidējs
1	mikro	mazs
1	mazs	liels
1	vidējs	liels
1	liels	vidējs

Avots: VID

Lielākā daļa sektora dalībnieku no maziem uzņēmumiem ir kļuvuši par mikrouzņēmumiem. No vidējiem par mikrouzņēmumiem kļuvuši 11 uzņēmumi. Tikai divu uzņēmumu lielums pieaudzis. Šāda tendence atbilst iepriekš konstatētajam vidējās nodarbinātības uzņēmumā samazinājumam.

Vidējās neto apgrozījuma izmaiņas saņēmēju un nesaņēmēju grupās 2021. gadā salīdzinājumā ar 2015. gadu norādītas attēls 43.

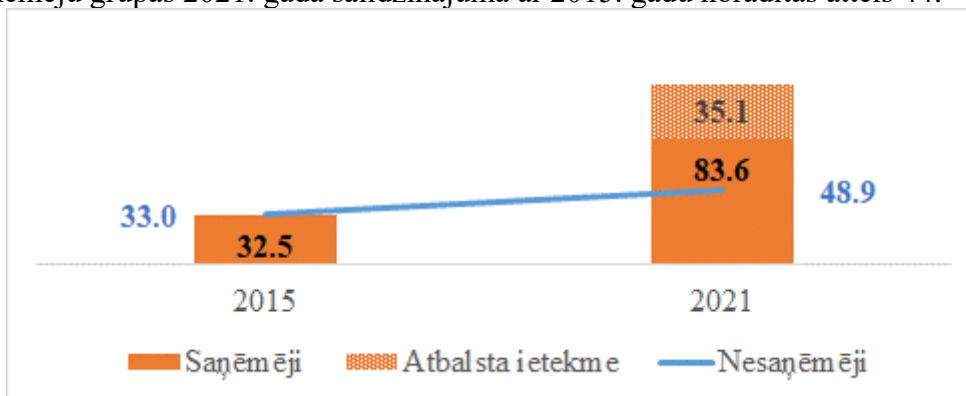

attēls 43. Vidējais neto apgrozījums pārstrādē, milj. EUR

Avots: VID

Nesaņēmēju vidējais neto apgrozījums palielinājies no 1 milj.EUR 2015. gadā līdz 1.4 milj. EUR 2021. gadā. Saņēmēju vidējais neto apgrozījums palielinājies no 2.8 milj. EUR 2015. gadā līdz 10.2 milj. EUR 2021. gadā. Ar naivo DiD metodi aprēķinātā atbalsta ietekme uz saņēmēju vidējo bruto darba algu sasniedz 3.5 milj. EUR, jeb 13% no vidējā pieauguma. Tādējādi ir iespējams, ka *atbalstam ir pozitīva ietekme uz saņēmēju neto apgrozījumu.*

Vidējā neto apgrozījuma uz vienu darbaspēka vienību izmaiņas saņēmēju un nesaņēmēju grupās 2021. gadā salīdzinājumā ar 2015. gadu norādītas attēls 44.

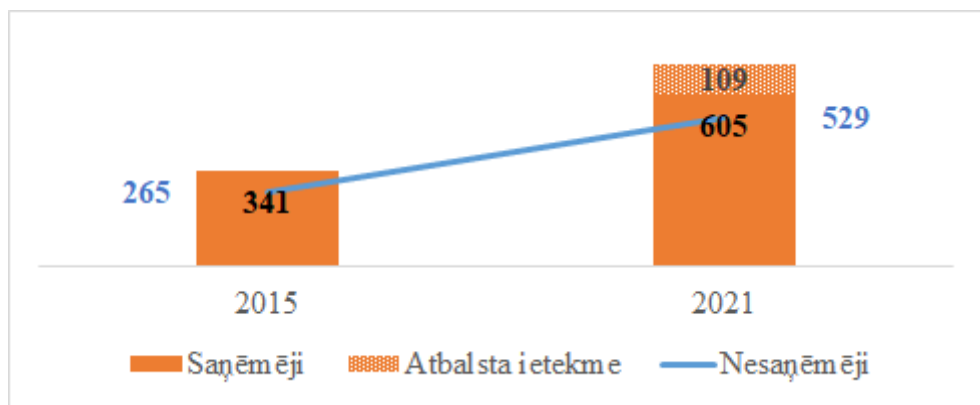

attēls 44. Vidējais neto apgrozījums uz vienu darbaspēka vienību pārstrādē, tūkst. EUR

Avots: VID

Nesaņēmēju vidējais neto apgrozījums uz vienu darbaspēka vienību palielinājies no 33.0 tūkst. EUR 2015. gadā līdz 48.9 tūkst. EUR 2021. gadā. Saņēmēju vidējais neto apgrozījums uz vienu darbaspēka vienību palielinājies no 32.5 tūkst. EUR 2015. gadā līdz 119 tūkst. EUR 2021. gadā. Ar naivo DiD metodi aprēķinātā atbalsta ietekme uz saņēmēju vidējo neto apgrozījumu uz vienu darbaspēka sasniedz 35.1 tūkst. EUR, jeb 30% no vidējā pieauguma. Tādējādi ir iespējams, ka *atbalstam ir pozitīva ietekme uz saņēmēju darba ražīgumu.*

Vidējās bruto darba algas izmaiņas 2021. gadā saņēmēju un nesaņēmēju grupās 2021. gadā salīdzinājumā ar 2015. gadu norādītas attēls 45.

attēls 45. Vidējā bruto darba alga zivju apstrādē

Avots: VID

Nesaņēmēju vidējā bruto darba alga palielinājusies no 265 EUR 2015. gadā līdz 529 EUR 2021. gadā. Saņēmēju vidējā bruto darba alga palielinājusies no 341 EUR 2015. gadā līdz 714 EUR 2021. gadā. Ar naivo DiD metodi aprēķinātā atbalsta ietekme uz saņēmēju vidējo bruto darba algu sasniedz 109 EUR, jeb 15% no vidējā pieauguma. Tādējādi ir iespējams, ka *atbalstam ir pozitīva ietekme uz saņēmēju vidējo darba algu.*

Kopsavilkums

Kopumā zivsaimniecības nozarei atbalsts ir veicinājis algu pieaugumu, neto apgrozījumam pozitīvs efekts ir diviem sektoriem - akvakultūrai un apstrādei, bet darba ražīgums uzrāda pozitīvu pieaugumu tikai apstrādes sektorā. Vislielākais atbalsta pozitīvais efekts ir novērojams uzņēmumu ienākumu veidošanas ziņā, kas rezultējas darba algās. Līdz ar to atbalstam ir ļoti būtiska nozīme zivsaimniecības uzņēmumu ekonomiskās stabilitātes un konkurētspējas nodrošināšanā. Bez tam, zivju apstrādē atbalstītie uzņēmumi uzrāda būtiski straujāku neto apgrozījuma un darba ražīguma kāpumu, kas saistīts ar atbalsta mērķi šajā specializācijā.

3.4.5 Zivsaimniecības nozares problēmas un to risinājumi

Pēdējo gadu laikā nozari ietekmējošajiem nozīmīgākajiem stresoriem - Covid19 un karam Ukrainā ir bijusi neviennozīmīga ietekme uz uzņēmumu izturētspēju atkarībā no sektora, uzņēmumu lieluma un izmantotajām ražošanas tehnoloģijām. Nozares izturētspējas kvalitatīvajā novērtējumā⁵ tiek secināts, ka PZA paredzētais atbalsts atbilst nozares problēmu novēršanai plānoto risinājumu kopai. Pētījumos tiek uzsvērtā vietējās kopienas loma izturētspējas uzlabošanā, izmantojot VRG aktivitātes piekrastē. Ņemot vērā sociālo faktoru lomu izturētspējā, būtu stiprināms sociālais kapitāls un piekrastes kopiena, izmantojot SVVA atbalstu.

Pastāv nepieciešamība vadīt nozarē esošos iekšējos riskus, kas saistās ar loģistiku, kvalitātes un zināšanu trūkuma, kā arī tādus valsts līmenī vadāmus ārējos riskus kā administratīvā sloga mazināšana, elektroenerģijas, gāzes un materiālu cenu kāpums, darbaspēka trūkums, finanšu nepietiekamība. Akvakulturā joprojām būtisks drauds ir zivjēdāju putnu un zīdītāju postījumi, kā arī slimību izplatība. Mainās arī patērētāju paradumi: mazinās pieprasījums pēc Latvijā tradicionāli gatavotiem zivju produktiem, turpretī pieaug potenciāls produktiem, kas ražoti pēc augstākiem kvalitātes standartiem,

⁵ Nozares izturētspējas kvalitatīvais novērtējums. Ziņojums Programma zivsaimniecības attīstībai 2021.-2027. AREI, 2023. (projekts)

tajā skaitā izmantojot bioloģiskās metodes. Svarīgi risku vadības instrumenti ir uzņēmumu sadarbība, darbības dažādošana, produkcijas sortimenta optimizēšana, uzņēmuma zivju produktu uzglabāšanas, apstrādes, realizācijas sistēmas izveidošana. Tai pašā laikā pastāv ievērojama inerce nozares modernizācijā un intensificēšanā, digitālo tehnoloģiju ieviešanā, roku darba īpatsvara samazināšanā, produkcijas pievienotās vērtības paaugstināšanā, tirgu diversificēšanā (kas nav visos sektoros vienāda).

Kopumā nozarē veiktie un plānotie pasākumi stresoru ietekmes mazināšanā ir daudzveidīgi. Izplatītākie ir ieguldījumi pamatlīdzekļos, cenu celšana, darba apstākļu uzlabošana, ieguldījumi zināšanās, dzīvnieku postījumu mazināšanā un vides aizsardzības pasākumos. Bez tam ir veikti vai tiek plānoti ieguldījumi atjaunojamajos energoresursos, zināšanu līmeņa celšanā, digitalizācijā, aizsardzībā no dzīvnieku postījumiem, tirgus veicināšanas pasākumos. Būtiska loma risku vadībā ir plānotajam atbalstam akvakultūras krājuma atbalstam, kā arī kompensācijām zivsaimniecībā ārkārtas gadījumos. Nozīmīga loma potenciāla realizēšanā ir atbalstam bioloģisko metožu izmantošanā zivju audzēšanā. Nākotnē palielināsies nozares aktivizēšanās tādos virzienos kā enerģija, klimats un viedās tehnoloģijas.

FAMENET piedāvātie rādītāji ir vērsti uz mērķiem un atbilstošām rīcībām, kas nav tieši saistītas ar paredzamajām darbībām risku mazināšanā.

4. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

4.1. Secinājumi

Zvejniecība

- ✓ Zvejas flote kopumā noveco un neatjaunojas.
- ✓ Baltijas jūras un Rīgas līča flotē notiek kuģu ietilpības pārmaiņas, palielinoties mazākas tonnāžas kuģu tonnāžai, kā arī kuģu jaudas polarizācija, palielinoties mazākas un lielākas tonnāžas kuģu jaudām. Baltijas jūras un Rīgas līcī zvejojošo kuģu bruto tonnāža ir sabalansēta ar zvejas iespējām.
- ✓ Tāljūras zvejas flotē notiek kuģu ietilpības un jaudas koncentrācija lielo un vidējo tonnāžas kuģu segmentā. Tāljūras flotei ir vērojams jaudas pārpalikums.
- ✓ Latvijas nozvejas kvotas kopumā nesamazinās, un nav tikušas pārsniegtas.
- ✓ Zvejas flotes energoefektivitāte palielinās.
- ✓ Darba ražīgums zvejniecībā pieaug

Akvakultūra

- ✓ Akvakultūras uzņēmumu skaits pēdējo 7 gadu laikā ir stabilizējies, taču nodarbināto skaitam ir tendence samazināties.
- ✓ Vidējā darba alga akvakultūrā veido tikai aptuveni 75% no valstī vidējās.
- ✓ Darba ražīgums akvakultūrā pieaug, bet ražošanas apjomi ir svārstīgi. Pēdējos gados vērojams vērtīgāku zivju sugu apjomu palielinājums (arktiskā palija, store, sams), tādējādi palielinot akvakultūras produkcijas vērtību.

Zivju apstrāde

- ✓ Zivju apstrādes uzņēmumu un tajos nodarbināto skaits ir ievērojami samazinājies, bet produktu ražošanas tendences ir pozitīvas, ražošanas un pārdošanas kopapjomā un kopvērtībā palielinoties apstrādes produktu īpatsvaram.
- ✓ Zivju apstrādes produktu piedāvājums vietējam tirgum salīdzinājumā ar eksportu ir nenozīmīgs.
- ✓ Kopējā zivju un zivju produktu eksportā joprojām dominē produkti ar zemu pievienoto vērtību, bet vienlaicīgi notikusi gan eksporta vērtību koncentrācija, gan arī eksporta virzienu diversifikācija.
- ✓ Darba ražīgums zivju apstrādē pieaug.
- ✓ Darba algas konkurētspēja zivju apstrādē ir zema, tomēr tā pastāvīgi palielinās, pēdējos gados palielinoties arī salīdzinājumā pret valstī vidējo.

Piekrastes teritorijas

- ✓ Piekrastes novadu pagasti un pilsētas ir vienīgā teritorija, kurā nav noticis iedzīvotāju skaita samazinājums.
- ✓ Visaugstākais zivsaimniecības īpatsvars iedzīvotāju nodarbinātībā ir Talsu un Limbažu novados.
- ✓ Piekrastes valstpilsētās un pārējās piekrastes teritorijās ir relatīvi augsts vakanču līmenis ar augstāku darbaspēka deficītu.
- ✓ Piekrastes novadu piekrastes teritorijās bruto pievienotās vērtības negatīvās atšķirības no valsts vidējās vērtības ir mazāk izteiktas nekā citās teritorijās, izņemot valstspilsētas.
- ✓ Vislielākās bruto pievienotās vērtības negatīvās atšķirības no valsts vidējās vērtības ir piekrastes novadu iekšzemes teritorijās.

Atbalsts zivsaimniecība

- ✓ Iespējams, ka atbalstam ir pozitīva ietekme uz saņēmēju bruto darba algu zvejniecībā, akvakultūrā un zivju apstrādē, saņēmēju neto apgrozījumu akvakultūrā un zivju apstrādē, kā arī saņēmēju darba ražīgumu zivju apstrādē.
- ✓ Iespējams, ka atbalstam ir negatīva ietekme uz saņēmēju neto apgrozījumu un darba ražīgumu zvejniecībā, kā arī saņēmēju darba ražīgumu akvakultūrā, kas saistāms ar atbalsta mērķiem.
- ✓ Atsevišķas ZRP iekļautās vajadzības nav tikušas ietvertas PZA 1. prioritātei atbilstošajās vajadzībās, ņemot vērā to aktualitātes zudumu un apmierināšanas pakāpi.
- ✓ Zināms skaits PZA 1. prioritātei atbilstošo ar ES jauno klimata politikas kursu saistīto vajadzību nav bijušas tieši iekļautas ZRP.
- ✓ Vajadzību klāsts PZA 2. prioritātē salīdzinājumā ar ZRP ir būtiski papildināts saistībā gan ar Eiropas Zaļo kursu, aprites ekonomiku un eksporta tirgu attīstību, kā arī apdrošināšanu un radīto zaudējumu kompensāciju.
- ✓ Visas ZRP iekļautās 2. prioritātei un 3. prioritātei atbilstošās vajadzības ir tikušas identificētas arī PZA saistībā ar to saglabāšanos un apmierināšanas pakāpi.
- ✓ PZA ietvertie rādītāji raksturo vajadzībām atbilstošo mērķu sasniegšanai noteikto pasākumu iznākumus, bet tie nav piemēroti programmas atbalsta ietekmes noteikšanai. un vajadzību apmierināšanas pakāpes noteikšanai
- ✓ Labākai vajadzību apmierināšanas pakāpes noteikšanai izvēlēti vairāki papildus izmantojamie PZA konteksta un rezultāta rādītāji.
- ✓ Globālās izmaiņas un karš Ukrainā saistībā ar zivsaimniecības sektora izturētspēju ir radījuši nozīmīgākos stresorus tādās jomās kā resursi, risku vadība, cenu pieaugums, informācijas tehnoloģijas, inovācijas, vide un klimats, kuru ietekmi
- ✓ Nozares pārstāvji ir izmantojuši un novērtējuši valsts atbalstu krīzes situācijas pārvarēšanā kā nozīmīgu
- ✓ PZA paredzētā atbalsta ietvaros ir iespējams novērst vai mazināt ar pasākumiem risku vadībā, resursu pārvaldībā, ietekmes uz vidi un klimata pārmaiņu mazināšanu, informācijas tehnoloģijās un inovācijās.
- ✓ “Naivā” DiD metode ir uzskatāma par piemērotu tikai un vienīgi indikatīvu rezultātu iegūšanai, un tā nav izmantojama programmas atbalsta tiešās ietekmes noteikšanai uz sociāli-ekonomiskajiem rādītājiem.

4.2. Ieteikumi

- PZA 1. prioritātē atbalsta pretendentu atlasē priekšroku dot projektiem, kuri saistīti ar zvejas flotes atjaunošanu un jaudu samazināšanu; paredz sadarbību starp iesaistītajām pusēm; ievieš inovācijas; ievieš vai uzlabo kontroles līdzekļus; paredz nodrošināt CO2 emisiju samazinājumu izraisošu enerģijas patēriņu.
- PZA 2. prioritātē atbalsta pretendentu atlasē priekšroku dot projektiem, kuri saistīti ar akvakultūras ražošanas apjomu palielināšanu un diversifikāciju (pārējo sugu ražošana, izņemot karpu); vērsti uz zivju un zivju produktu patēriņa palielināšanu vietējā tirgū; paredz sadarbības darbības starp iesaistītajām pusēm; ievieš inovācijas.
- PZA 3. prioritātē atbalsta pretendentu atlasē priekšroku dot attiecīgās VRG stratēģijai atbilstošiem projektiem, kuri saistīti ar jaunu uzņēmumu dibināšanu; paredz sadarbības darbības starp iesaistītajām pusēm; paredz nodrošināt CO2 emisiju samazinājumu izraisošu enerģijas patēriņu; inovāciju atbalstu.

- Zvejniecības sektorā 1. prioritātes mērķu sasniegšanas pakāpes novērtēšanai jāizvēlas tādas FAMENET vadlīnijās ieteiktos rādītājus kā Sadarbības darbības starp iesaistītajām pusēm; Atbalstītās ieviestās inovācijas; Ieviestie vai uzlabotie kontroles līdzekļi; CO2 emisiju samazinājumu izraisošs enerģijas patēriņš; Nodarbināto skaita attiecība pret vakanču skaitu zvejniecībā; Bruto pievienotā vērtība uz vienu nodarbināto zvejniecībā; Zvejas flotes kuģu vidējais vecums; Inovatīvo projektu īpatsvars projektu kopskaitā; Zvejas flotes bruto tonnāžas attiecība pret kopējo nozveju; Nodarbināto līdz 39 gadu vecumam īpatsvars zvejniecībā nodarbināto kopskaitā.
- Akvakultūras un pārstrādes sektoros 2.prioritātes mērķu sasniegšanas pakāpes novērtēšanai jāizvēlētas tādas rādītājus kā: Saglabātā akvakultūras ražošana; Sadarbības darbības starp iesaistītajām pusēm; Atbalstītās ieviestās inovācijas; Nodarbināto skaita attiecība pret vakanču skaitu akvakultūrā; Bruto pievienotā vērtība uz vienu nodarbināto akvakultūrā; bruto darba alga akvakultūrā pret vidējo algu valstī; Akvakultūras ražošanas apjoms; Karpas īpatsvars akvakultūras ražošanas kopapjomā; Akvakultūras izejvielu apjoms svara izteiksmē zivju pārstrādes iepirkumā; Inovatīvo projektu īpatsvars projektu kopskaitā; Akvakultūras produkcijas eksporta apjoms; Nodarbināto skaita attiecība pret vakanču skaitu pārstrādē; Bruto pievienotā vērtība uz vienu nodarbināto pārstrādē; bruto darba alga zivju apstrādē pret vidējo algu valstī; Zivju pārstrādes produktu eksporta apjoms; Zivju pārstrādes produktu eksporta kopvērtība.
- Piekrastes attīstībā 3. prioritātes mērķu sasniegšanas pakāpes novērtēšanai jāizvēlētas tādas rādītājus kā: Izveidotie biznesi; Atbalstītās ieviestās inovācijas; CO2 emisiju samazinājumu izraisošs enerģijas patēriņš; Nodarbināto skaita attiecība pret vakanču skaitu piekrastes teritorijās; Bruto pievienotā vērtība uz vienu nodarbināto piekrastes teritorijās. 3. Prioritātes vērtēšanā ieteicams veikt novērtējumu, kas balstās SVVA ieviešanas veidā, kas ietver SVVA pievienotās vērtības novērtēšanas rādītājus.

5. PIELIKUMI

5.1.1 1.Pielikums.

1.tab. PZA 2022-2027 izvēlētie rādītāji

Kods	Rādītājs
CR08	Personas, kas guvušas labumu
CR17	Struktūras, kas uzlabo ražošanas un/vai pārstādes resursefektivitāti
CR05.1	Zvejas darbību izbeigušo kuģu jauda bruto tonnās
CR08	Personas, kas guvušas labumu
CR05.2	Zvejas darbību izbeigušo kuģu jauda kilovatos
CR10	Darbības, ar ko veicina labu vidisko stāvokli, to vidū dabas atjaunošana, saglabāšana, ekosistēmu, bioloģiskās daudzveidības, dzīvnieku veselības un labturības aizsardzība
CR12	“Datu vākšanas, pārvaldības un izmantošanas” sistēmas efektivitāte (skalā: 3=augsta, 2=vidēja, 1=zema)
CR19	Rīcības pārvaldības spējas uzlabošanai
CR01	Jauna ražošanas jauda
CR04	Uzņēmumi ar lielāku apgrozījumu
CR08	Personas, kas guvušas labumu
CR09.1	Platība, ko ietekmējuši pasākumi, ar ko veicina labu vides stāvokli, aizsargā, saglabā un atjauno bioloģisko daudzveidību un ekosistēmas
CR04	Uzņēmumi ar lielāku apgrozījumu
CR16	Struktūras, kas gūst labumu no veicināšanas un informēšanas pasākumiem
CR17	Struktūras, kas uzlabo ražošanas un/vai pārstādes resursefektivitāti
CR06	Izveidotās darbvietas
CR08	Personas, kas guvušas labumu

5.1.2 2. Pielikums. 3. prioritātes rādītāji novērtēšanai.

Rādītāji, kas balstās PZA noteiktajās vajadzībās.

- Projektu skaits un finansējums ostu pakalpojumiem;
- Projektu skaits un finansējums klimata mērķu sasniegšanai;
- Projektu skaits un finansējums bioekonomikas un aprites ekonomikas pamatprincipu īstenošanā;
- Projektu skaits un finansējums inovāciju projektiem;
- Projektu skaits un finansējums Digitalizācijas veicināšanā;
- Projektu skaits un finansējums pievienotās vērtības radīšana piekrastē;
- Projektu skaits un finansējums darbību dažādošanā;
- Projektu skaits un finansējums kultūrvēsturiskā mantojuma izmantošanā;
- Projektu skaits un finansējums vides pakalpojumu attīstības veicināšanā.

EK rādītāji LEADER/SVVA vērtēšanai

Projektu skaits sadalījumā pa mērķiem/jomām (*viens projekts var atbilst vairākām jomām*):

- Projektu skaits, kuri saistīti ar zināšanu nodošanu, ieskaitot konsultēšanu, apmācību un zināšanu apmaiņu par ilgtspējīgu, ekonomisku, sociālu, vidisku un klimatam draudzīgu sniegumu
- Projektu skaits, kuri saistīti ar ražotāju organizācijām, vietējiem tirgiem, īsām piegādes ķēdēm un kvalitātes shēmām, ieskaitot investīciju atbalstu, tirgvedības aktivitātes u. c.,
- Projektu skaits, kuri saistīti ar atjaunīgās enerģijas ražošanas jaudu, ieskaitot biobāzētu enerģiju
- Projektu skaits, kuri veicina vides ilgtspēju un klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās mērķu sasniegšana lauku apvidos
- Projektu skaits, kuros tiek radītas darba vietas
- Projektu skaits, kuros tiek atbalstīti lauku uzņēmumi, arī bioekonomika
- Projektu skaits, kas saistīts ar viedo ciematu stratēģijām

- Projektu skaits, kas uzlabo piekļuvi pakalpojumiem un infrastruktūrai, ieskaitot platjoslu pieslēgumu
- Projektu skaits sociālās iekļaušanas jomā
- Projekti, kas pieder pie citām kategorijām

Rādītāji, kas balstās īstenošanas veidā

SVVA pievienoto vērtību raksturo trijos aspektos – uzlabots sociālais kapitāls, labāka pārvaldība, ekonomiskais sniegums. Katrs no tiem ietver vairākus raksturojošus virzienus un atbilstošos rādītājus. Zemāk minētie rādītāji ir izvēlēti kā proxi, lai raksturotu aspektus.

Labāku ekonomisko sniegumu var raksturot ar :

- Pierādījumi par VRG veicinātajām/atbalstītajām darbībām (projektiem), kas rada jaunus, nefinansētus projektus;
- “novatorisku” projektu īpatsvars kopējos izdevumos (%);
- LEADER projektu daļa, kas ir radījuši sadarbību tīklu, partnerību un citas sadarbības veidā.

Labāku pārvaldību var raksturot ar:

- Pierādījumi par vietējām ieinteresētajām personām, kuras ir informētas par a) VRG, b) tās darbību, c) vietējās attīstības stratēģiju;
- Pierādījumi par grozījumiem, ko veikusi Vadības institūcija/Maksājumu aģentūra, lai uzlabotu sistēmas un procedūras un/vai ieviestu administratīvās vienkāršošanas procedūras;
- Pierādījumi un atbalsta veids, kas sniegts projektu iesniedzējiem, jauniem iesniedzējiem un jauniem labuma guvējiem.

Uzlabotu sociālo kapitālu var raksturot ar:

- Pierādījumi par kopīgām vērtībām sadarbībā un/vai kopīgās operācijās (projektos), ņemot vērā (1) spēju ievērot vienošanos; (2) patiesums sociālajās un ekonomiskajās attiecībās, (3) atsauce un likuma varas ievērošana, (4) spēja izvairīties no oportunistiskas uzvedības vai “bezmaksas braukšanas”;
- Vietējās sabiedrības uzticības līmenis VRG (lai noskaidrotu, vai ir labāks novērtējums attiecībā uz uzticēšanos VRG, salīdzinot ar vispārējo uzticības līmeni LEADER teritorijā, t.i., VRG plānošanas periodā paveiktā un vietējās ieinteresētās personas uztvere);
- Pierādījumi par vietējo attīstības projektu dalībniekiem, kuri uzlabo savas spējas organizēties sociālajās grupās un integrēties kopienas struktūrā (piemēram, piedalās biedrībās, tīklos, spiediena grupās, kopienas grupās, citās interešu grupās).

Minētie ir rezultātu rādītāji. Rādītāji balstās uz LEADER pievienotās vērtības vērtēšanas metodiku. Plašāku rādītāju izklāstu skatīt metodikā “*Assessing the added value of LEADER. Draft. 23.10.2023*”. Pašlaik minētās vadlīnijas ir izstrādes stadijā un rādītāji, attiecīgās iegūšanas metodes var tikt precizētas pēc vadlīniju apstiprināšanas. Tā kā iegūstāmās rādītāju vērtības bieži ir veicamas ar kvalitatīvām metodēm, tas prasa ciešu sadarbību ar VRG.